

SAK:n suostumuksen, ja myöskin ryhmä oli aikaisemmin kannattanut, että SAK:sta saadaan mies hallitukseen. Hänelläkin olisii hyvä syy uskoa, että asia oli järjestyksessä hänen kohdalleen. Ainoa, jolla tällaista lupaa ei ollut, oli tov. Kallinen. Hän itse väittää - ainakin eilisessä ryhmän kokouksessa ilmoitti - että hän ei ennen sunnuntaiaamua, jolloin pääministeri hänelle soitti, tietänyt asiasta mitään. Miten tämä sopii yhteen sen tiedon kanssa, jonka tv. Lumme täällä tänään esitti ja jossa sanottiin, että eduskunnan puhemies jo perjantai-iltana oli puhunut Kallisen ehdokkuudesta. (Lumme : en minä sanonut niin) Erityisesti Vapaa sana, sen jälkeen kuin tämä jupakka ja meidän vastalauseemme tuli ilmi, kirjoitti, että aivan liikaa olisi vaadittu, että hallitusta muodostettaessa olisi keskusteltu sosialidemokratistien oikeistopiirien kanssa. Tämä viittaa siihen, että olisi keskusteltu jollakin muulla tavalla, mahdollisesti jonkun vasemmiston kanssa, koska nimenomaan alleviivattiin sitä, että oikeistopiirien kanssa siitä ei puhuttu. Minusta sen vuoksi tuntuukin, että tässä sittenkään ei ole kysymys henkilöistä eikä nimenomaan nyt näistä henkilöistä, jotka ovat joutuneet tepeetille, siis näistä viidestä ministeristä, vaan kysymys on siitä, että meidän puolueessamme, puolueemme sisäpuolella on voimia, jotka pyrkivät sivuuttamaan puolue-elimet ja neuvottelemaan ohi niiden oman politiikkansa laskuun. Ja tältä kohdalta asia on sellainen, että se minun mielestäni vaatii puolue-neuvoston taholta hyvin tarkkaa huomiota. Tämä nim. kuuluu siihen samaan puolueeseen vastaan kohdistettuun kampanjaan, josta tov. Varjonen jo alustuksessaan huomautti ja josta myöskin tov. Turunen mainitsi. Meidän emme tietysti kykene estämään kommunistien ja heihin liittyneiden entisten

puoluetovereiden puolueettamme häpäisevää toimintaa, mutta meidän on vakavasti vedottava niihin puoluetovereihin, joille puolueemme olemassaolo on vielä tärkeä, ja voitava osoittaa heille, että tällainen hajoitustyö ja tällainen toiminta siis ohi virallisten puolue-elimien, joidenkin toisten puolueiden kanssa, on vahingollista ei ainoastaan puolueelle, mutta myöskin heille itselleen.

Minä pyytäisin vakavasti miettimään, mihin tämä kaikki lopuksi johtaa. Tov. Varjonen jo esityksessään useita tällaisia esimerkkejä mainitsikin. Pyytäisin miettimään esim. sitä, missä ovat tällä hetkellä ne sosialidemokraatit, jotka Pohjanlahden toisella puolen joitakuuta vuosia sitten antautuivat yhteistoimintaan kommunistien kanssa. Ja pyytäisin kysyä, onko tullut luetuksi lehtiä, millä tavalla kohdellaan esim. Saksassa tällä hetkellä niitä sosialidemokraatteja, jotka eivät taivu yhteistoimintaan kommunistien kanssa vapaaehtoisesti.

Joku ²⁾enlantilainen piispa on joskus sanonut, että köyhät ovat olemassa sitä varten, että rikkaat harjoittavat hyväntekeväisyyttä sielunsa autuuden hyväksi. Minusta on pitkän aikaa tuntunut, että tämä sosialidemokratistinen oikeisto, niin kuin sitä sanotaan - joskus siitä käytetään nimitystä taantumukselliset jne. - että nämä taantumukselliset ovat tässä puolueessa olemassa sen vuoksi, että tämä ns. vasemmisto saisi harjoittaa jonkinlaista kaunomaalausta oman sielunsa autuuden hyväksi. Mutta aivan samalla tavalla kuin ei olisi rikkaita, jos köyhät loppuisivat, samalla tavalla ei olisi enää mahdollisuutta harjoittaa hyväntekeväisyyttä sielunsa autuuden hyväksi, samoin varoittaisin myöskin työskentelemästä siihen suuntaan, että tämä oikeisto kokonaan lakkaa

olemasta, sillä silloin voi käydä niin, että ne, jotka ovat sitä siihen asti tarvinneet, joutuvat joidenkin muiden samanlaisen pyrkimyksen alaisiksi, joutuvat itse niiksi köyhiksi, joita tarvitaan kirkastamaan jotakin määrättyä kruunua, tässä tapauksessa tavallisesti sitä, millä tavalla asianomaiset ovat suhtautuneet sotapolitiikkaan.

Myönnän kyllä, että tämä julkilausumaehdotus, mihinkä тов. Hiltunen viittasi, saattaa olla eräissä suhteissa jyrkkäsanainen. Mutta minun täytyy sanoa, että itse tämä asia on sellainen, että jotakin meidän siitä on sanottava, ja kyllä meidän täytyy myöskin vakavasti harkita sitä seikkaa, onko nyt tosiaankään mitään järkeä siinä, että meidän edustajiamme jatkuvasti on hallituksessa, kun kuitenkin sille heidän siellä ololleen ei pama mitään erikoista painoa. Tulee joskus ajatelleeksi, kuinka meillä takavuosina, kun ryhmässä näistä asioista keskusteltiin, oli tovereita, jotka alituisesti heittivät hallituksessa oleville ministereille sen solvauksen, että he haluavat siellä olla ja tekevät mitä tahansa saadakseen siellä olla. En tahtoisi heittää tätä väitettä. En usko, että näillä tovereilla, jotka siellä nyt ovat, on mitään erikoista halua siellä olla. Mutta minä tahtoisin sanoa, että ei meidän koko puolueemmeakaan pitäisi veisata hallituksessa olemiseen nähden virsikirjan säkeellä: "Siellä olla soisin aina vaikk' ovenvartijana". Jos ei meillä hallituksessa ole mitään muuta tekemistä kuin olla siellä määrättynä loisena, niin sieltä minusta yhtä hyvin voitaisiin olla poissa.

Muuten tässä hallitusjupakassa on vielä pikkuinen sivuepisoodi, että toisia ryhmiä käsitellään vähän samalla

tavalla. Maalaisliittolainen Virolainen, joka oli siinä eräällä hallituslistalla, on kertonut, että Pekkala pyysi häntä maatalousministeriksi, mutta kun hän ilmoitti, ettei hän voi suostua tähän, ennenkuin hän on neuvotellut ryhmänsä kanssa, niin hän sitten kaupunkiin tultuaan totesi, ettei hänestä ollut tullut maatalousministeriä.

P u h e e n j o h t a j a : Aikaisemman päätöksen mukaan otetaan nyt samiaistauko. Klo 14.00 - 15.00.

K a j a l a : ^{Kuunteli} Kuunteli noita selontekoja, nimenomaan тов. Paasivuoren antamaa selontekoa, niin täytyy sanoa, että osoite on väärä, kun syytöksiä on esitetty. Aivan taitamattomalla tavalla on asioita hoidettu. Ei minkäänlaista järjestelmällisyyttä ja suunnitelmallisuutta. Jos ruvetaan syyttämään pääministeriä, niin se on aivan samoin kuin eräissä kunnanvaltuustossa, kun meikäläiset joutuivat tukkanuottasille, kun oli poikettu ryhmän päätöksestä, toinen tulee nyrkit pystyssä ja sanoo, että emmehän me niin päättäneet. Tässä nyt se vielä puuttuisi, että esitettäisiin peheksuminen jollekin ulkopuoliselle. Kunnanvaltuustossa ei sentään tällaisista ulkopuolelle asian siirtämisistä saattaisi tulla kysymykseen. Ei ole asiaa taitamattomimmin voitu hoitaa ja sitten vielä toimitettiin vastalauser radioon, että meidät sivuutettiin.

Olemme kuulleet, että kaikkien muiden kohdalta asia on kohdallaan paitsi Peltosen. Siis hänen sivuuttamisensa laskettiin erääksi kohdaksi, johon ei saatu puolueen siunausta. Mutta kenenkä puoleen nyt tässä olisi pitänyt kääntyä? Velitan, ettei täällä ole ministeri Takki, koska hän tuntee

asian lähinnä kohdalleen. (Puh.joht. Hän on OTK:n hallintoneuvoston kokouksessa).

Uskon muuten, että tämä Peltosen sivuuttaminen ei ole johtunut mistään henkilökohtaisista syistä. Sillä sikäli kuin olen pannut merkille, niin Peltosen ja Pekkanen välit ovat olleet hyvin korrektit myöskin sen jälkeen, kun Pekka siirtyi puolueesta pois. Otaksun, että tässä ovat asialliset syyt mukana. Täällä viitattiin ulkopoliittisiin syihin, mikä herätti naurua, niinkuin meidän puolueessamme herättää aina naurua, jos uskaltaa ulkopoliittisiin syihin vedota. Minä puolestani en ymmärrä ulkopoliittikkaa yhtään, mutta luulisin, että tässä on aiheena ollut se, että Peltosen meni hallituksen jäsenenä antamaan puoltavan lausunnon poliittisessa oikeudenkäynnissä erään syytetyn hyväksi. Tämä on tietysti reilun miehen rehti toimenpide toverin auttamiseksi. Mutta eri asia on, auttaako tämä toimenpide. Asia olisi ollut aivan samalla tavalla hoidettavissa ja olisi tullut hoidetuksi ilman tätä lausuntoakin. Tässä tuli vain sellainen vaihe ilmi, että meidän hallituksessamme on jäseniä, joiden sympatia on syytettyjen puolella. Sympatiat voivat olla millä puolella hyvänsä, mutta jos poliittisesti kompromettoidaan puolueen ja ryhmän hallituksessa olevat jäsenet, saatetaan epäilyksenäläiseksi, että ehkä muutkin olisivat olleet samaa mieltä. Ymmärrän asian niin, että tässä oli paljon tärkeämpää se, minkälainen kuva Neuvostoliitolle on Suomen hallituksesta kuin se, oliko siellä nyt toveri Peltosen tai toveri Kallinen

edustamassa sosialidemokraattista eduskuntaryhmää. Jos Neuvostoliiton johtomiehillä on sellainen käsitys, että hallituksemme jäsenet eivät ole kaikki vilpittömiä yhteistyön harrastajia, niin se ei missään tapauksessa ole Suomen kansalle eduksi. Näin minä tämän asian ymmärrän sekä myöskin sen, että pääministerillä on ollut hyvinkin asialliset syyt, kun ei ole halunnut Peltosta hallitukseen. Enkä olisi niin epäluuloinen, että luulisin sen olevan pelkkää ilkeämielisyyttä puoluettemme kohtaan, niinkuin täällä on tahdottu se tulkita. Hänellä on ollut siihen asialliset syyt, ja sen vuoksi minusta tuntuu, että syytä on ollut hyvin paljon ryhmässä, joka ei tarkemmin määritellyt niitä muotoja, joita noudattaen hallitusneuvottelut olisi ollut hoidettava ja siinä, ettei myöskään puolueen taholta tiedetty, kenenkä puoleen käännettiin: puheenjohtaja oli poissa, varapuheenjohtaja ei halunnut olla mukana. jne.

Sitten Paasivuori aivan kokemattomana nuorena miehenä sai kantaakseen koko taakan. Meidän kuulumme sen lausunnon, minkä hän esitti. Ja ymmärrän hyvin hänen tuskansa ja ahdistuksensa, kun hän joutui hallitusta koko ryhmän nimessä muodostamaan, niin että tässä minusta tuntuu, että pitäisi ottaa syytä omille niskoille myös. On helppo sanoa, miksei tehty niin tai näin, kun itse ollaan syyllisiä. Kun asia näin on, niin uskon, että tämä surkea ja kurja näytelmä saadaan asiallisempaan ja hyvään päätökseen, kun koetetaan löytää sopiva ratkaisu, millä tästä ilkeästä tilanteesta päästään eroon ja ilmoitetaan, että tässä on tapahtunut -

valitettavasti eräitä tekijöitä, jotka ovat aiheuttaneet sen, että hallituksen muodostaminen ei tapahtunut niin korrektisti kuin sen olisi pitänyt, mutta huomioon ottaen hallitusta muodostettaessa vallinneet vaikeudet ryhmä katsoo, että se voi tämän hyväksyä ja tunnustaa siis sosialidemokraatit hallituksessa luottamusmiehikseen, niin että tämä hallitus nauttii sosialidemokraattisen ryhmän täyttä luottamusta. Tämä minun ymmärtääkseni on paras ratkaisu tämän pulman hoitamiseksi.

Olen aina ymmärtänyt, että sosialidemokraattisen puolueen tarkoituksena on tämän maan työväen ja vähäväkisten kansanosan etujen ajaminen - ei se ole ollut mikään itsetarkoitus - ja nyt tällä kertaa Suomen köyhän kansan edut käyvät yksin valtakunnallisten etujen kanssa, joista tällä kertaa kaikkein tärkein on se, että saadaan kunnollinen rauha. Ja tämän rauhan muodostuminen edullisemmaksi tai vähemmän edulliseksi minun ymmärtääkseni riippuu hyvin suuressä määrin siitä, minkälaista luottamusta tämä hallitus tulee nauttimaan juuri sen osapuolen taholla, joka rauhan ehdot asiallisesti määrää. Ja jos nyt saadaan tietää, että sillä ei ole koko työväen luottamusta, niin se varmasti on omansa haittaamaan näitä suotuisia rauhan edellytyksiä. Tällaiset turhat jonninjoutavat henkilökohtaiset loukkeantumiset ja ambitionäkökohdat pitää sivuuttaa. On ollut ihmeteltävää kuulla näitä lausuntoja, jotka ovat kaikki olleet nörkästymisen ja loukatun omanarvontunnon ilmaisuja. Ei paljonkaan sillä tavalla asioita paranneta. Sen pitää olla asiallinen asia ja sen vuoksi haluan siis esittää vastalauseeni täällä esitettyyn

julkilausumaan nähden ja katson, että meidän pitää tunnustaa ne toverit, jotka ovat menneet hallitukseen koska heitä on pyydetty ja ovat olleet siinä luulossa, että heillä on työväen kannatus takanaan.

Kolmen suuren sopimuksen irtisanomisesta joku sana.

Kaikkein huonointa työväenluokan etujen ajamista on se, että jos saamme sellaisen sopimuksen aikaan, johon miltei kaikki kohdat Suomen sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta on otettu - siinä on muutama pieni freasi maalaisliiton lohdutukseksi, mutta asiallisesti tämä on ensimmäinen hallitusohjelma, jonka henki on työväenliikkeen ajatustavan ohjeena; siinä on yhtenä vetäjänä maalaisliittokin, mutta se voi vetää vain siihen suuntaan kuin enemmistö tuossa haluaa - että menemme tämän sopimuksen irtisanomaan. Sitä ei pidä mennä irtisanomaan, vaan sitä pitää ryhtyä toteuttamaan. Ja minä velvoitan puolueen jäsenet hallituksessa tekemään kaikkensa, jotta tämä hyvä ohjelma tulee toteutetuksi niin nopeassa tahdissa kuin mahdollista.

P a l m: Kun tulin Helsinkiin, olin sillä kannalla kuin Mansner. Mutta kun nyt olen täällä kuullut asiaa selostettavan puolelta ja toiselta ja tullut siihen tulokseen, ettei meidän ole meneteltävä tässä kysymyksessä kuten toveri Mansner edellytti. Yhtyisin paremmin тов. Kajan esittämään mielipiteeseen. Puolueemme taholla ei ole hoidettu tätä kysymystä niinkuin se olisi pitänyt hoitaa. - Sosialidemokraatteine meidän täytyy pyrkiä siihen, että puolueemme arvovalta kohotetaan sille asteelle, jossa se oli ennen sotia. Se oli yhtenäinen. Nyt on ryhmiä jopa eduskuntaryhmässäkin. Siellä ei saa olla oikeis-

toe ja vasemmistoa, siellä pitää olla vain sosialidemokraatteja.

L a p p a l a i n e n: Tämä asia herätti sosialidemokraattisten työläisten joukossa suurta huomiota. Kymenlaaksossa pidimme neuvottelutilaisuuden evästyksiksi allekirjoittaneelle ja siellä kiinnitettiin paljon huomiota paitsi hallitusjuttuun kolmen suuren sopimusjuttuun. Puolueväen yleinen käsitys on sellainen, että siitä olisi koetettava päästä mahdollisimman nopeasti eroon, koska se ei ole tuottanut mitään hyötyä puolueväelle.

M i k k o n e n: Selostukset, jotka puoluesihteerin ja puoluetoimikunnan jäsen Turunen antoivat ovat olleet oikeastaan analyysia ja tilintekoa, se, mitä täällä saatiin kuulla, oli oikeastaan käsittääkseni erikoisen ankaraa, ja kun ajattelee puolueen yhtenäisyyttä, ei mielestäni erikoisen rakentavaa. Yhtyisin Pelmiin siinä, että nykyään olisi jo parempi jättää puhuminen enemmistöistä ja vähemmistöistä sekä oppositioista ja puhuttava vain sosialidemokraattisesta puolueesta. Meillä on todellakin ollut hajanaisuutta aivan tarpeeksi. Puolueneuvosto olisi ollut kutsuttava koolle ennen presidentinvaalia, että se olisi voinut määrätä suuntaviivat. Puolueneuvosto on joskus aikaisemminkin pantu tapahtuneiden tosiasioiden eteen. Sellaissassa vaiheessa, jolloin tehdään tärkeitä ratkaisuja, sen elimen, jolla on korkein määräysvalta puolueen asioissa, tulisi saada aikanaan asioita käsitellä.

Mitä sitten tulee hallituksen muodostamiseen, niin täällä on selostettu millä tavalla se oli aikaisemmin sovittu. Siihen nähden ei tapahtunut sanottavasti poikkeusta; hallitukset on muodostettu aikaisemmin suurin piirtein samalla tavalla. Mutta kaikessa tapauksessa olisi puolue-elinten pitänyt saada asia paremmin käsitellä kuin on tapahtunut. Siinä on tapahtunut hajanaisuutta. Teko on tietysti valitettava ja se on epäkorrektia sosialidemokraattista puoluetta kohtaan, ja käsittääkseni tässä kokouksessa voidaan ainakin tässä suhteessa lausua mielipiteemme ja panna tällaista menettelyä vastaan jyrkkä vastalause ja joka tapauksessa toivoo, että vastaisuudessa meneteltäisiin toisella tavalla.

Mitä sitten tulee nykyisiin hallituksen jäseniin, niin täällä on jo sanottu, että jo nyt sosialidemokraattisesta puolueesta ^{on} enemmistö entisiä ministereitä, joiden toimintaa vastaan aikaisemminkin ei ole kenelläkään ollut huomauttamista. Siellä on kaksi uutta ministeriä, SAK:n puheenjohtaja Härmä ja hänen nimeämisensä on käsittääkseni tapahtunut hyvinkin säädettyssä järjestyksessä. SAK meidän maassamme on joka tapauksessa sellainen tekijä, jonka lähtöä olisi kuultava. Olisi kumminkin saattanut ajatella, jollei muita seikkoja olisi sen tiellä ollut, että esim. тов. Peltonen olisi voinut hallituksessa edustaa SAK:oa. Tässä on kumminkin tullut esiin muita seikkoja. Mitä тов. Kalliseen tulee, ei hänen suhteensa ole mitään varsinaisia neuvotteluja käyty. - Puhuja kosketteli siirtoväen kysymystä todeten, että siirtoväellä ei ole koskaan ollut sosialidemokraattista edustusta hallituksessa, vaan on siirtoväen asioita aina hoitanut maalaisliittolainen.

Mitä kokouksen tekemiin päätöksiin tulee puhua oli sitä mieltä, että asia olisi hoidettava omassa joukossa eikä olisi mentävä siihen, että miehet otettaisiin pois hallituksesta. Olisi noudatettava näitä ajatuksia, joita kaupunginjohtaja Kajala puheenvuorossaan mainitsi. Päätöslauselma^a/Mansnerin esittämässä muodossa ei ole hyväksyttävä.

K a l l i n e n : Hyvät toverit! - Herra puheenjohtaja! Haluaisin todeta sen, että nähtävästi me, jotka olemme nyt tällä kertaa hallituksessa, olemme itsekukin joutuneet tapahtuneen tosiasian eteen. Ryhmälle olen antanut yksityiskohtaisen selostuksen siitä tavasta, jolla jouduin sinne. Perjantaina jouduin matkustamaan pois Helsingistä eikä minulla silloin ollut tietoa asiasta. Pääministeri soitti minulle Tampereelle ja ilmoitti, että "nimeni on listalla". Minä en valitettavasti tiennyt, että asia on sillä lukossa, sillä täällä oli todella ollut puhetta, että asian lopullinen ratkaisu siirtyy pyhien yli. Minä ehdin kyllä hänelle sanoa, että mikä on ryhmän kanta, mutta hän vastasi vain, että ei ole tässä yhteydessä aikaa siitä keskustella. Minulle jäi sellainen käsitys, että asiasta pohditaan sitten, kun tulen takaisin tiistai- tai vasten yöllä. Tov. Aaltoselta sain 10-11:n välissä ilmoituksen, että pääministerille on ilmoitettu pyyntö, että hallituksen lopullinen julistaminen siirrettäisiin ja tov. Aaltonen pyysi, että me ministeriehdokkaat yrittäisimme vaikuttaa samaan suuntaan.

Heti perään soi puhelin, jolloin vaadittiin tulemaan valtioneuvostoon, jolloin sain toisilta tovereiltani kuulla, että soitto oli tov. Aaltoselta, mutta samalla saimme tiedon, että pääministeri oli suorittanut uusien ministeriön esittelyn tasavallan presidentille ja meidät vietiin suoraan päätä valalle, niin että näin sitä oltiin tapahtuneen tosiasian edessä. Nähdäkseni on neljän muun toverin asema kutakuinkin selvä. Ei olisi mitään syytä esittää hallitukselle epäluottamuslausetta tapahtuneen johdosta. Ainoa mies, joka on tässä erikoisasemassa on Yrjö Kallinen, jolle ei ole koskaan vielä ollut minkään puolueinstanssin periaatteellista eikä käytännöllistä myönnytystä. Hän on ainoa mies, jolla ei ole takanaan edes minkään suuren järjestön periaatteellista hyväksymistä kuten Härmällä. Ehdottaisin: erottakaa tapaus Kallinen erikseen asiasta. Minä tein jo puoluejohtajien kokoukselle tämän ehdotuksen. Voitte antaa täyden luottamuksen tälle hallitukselle ja niille tovereille, jotka ovat hallitukseen tulleet, pienellä huomautuksella, sanoen, että valitatte sitä tapaa, millä asia on hoidettu. Jos tehdotte olla kohteliasita Yrjö Kallista kohtaan, niin voitte selostaa sen, että meillä ei ole ollut persoonallisesti edes Yrjö Kallista vastaan, mutta koska hän on ilman minkään arvovaltaisen instanssin valtuuksia tullut ministerilistalle, niin te katsotte, että hän ei edusta sosialidemokraattista puolaetta hallituksessa. Tästä seuraa, että tämä antaa minulle oikeuden panna paperit sisään ja siitä seuraa nähdäkseni - ei hallituspuola,

koska se koskee vain yhtä 18:sta - vaan siitä seuraa tilaisuus panna toinen mies tilalle. Silloin päästään tästä ikävästä skismasta ja nämä toverit saavat jäädä täydellä luottamuksella hallitukseen. Täyteen luottamukseen minun nähdäkseni heillä on täysi oikeus. Tämä on minun käytännöllinen ehdotukseni ja minä lupaan vielä, että minä en näe tässä pienintäkään persoonallista loukkausta, vaan otan tämän päätöksen erittäin suurena vapautuksena.

Vielä kerran muistutan, että jos tulee senkaltainen päätöslauselma, mistä minäkin näin luonnoksen tässä äskettäin, ei tietystikään minunkaan kohdaltani voi tulla kysymykseen paikalleni jääminen, koska asemani on erilainen muihin nähden.

K i l p i huomautti siitä, kuinka hän valtioneuvoston istunnon takia ei kuullut Varjosen alustusta eikä muutamia puheenvuoroja. Mansnerin lausunnon hän oli kuullut, ja lausui ihmetyksensä sen sisällön johdosta, sekä huomautti samalla, kuinka Kansan Lehti oli ainoa puoluelehti, joka oli asiaan niin kielteisesti suhtautunut. Lausui, ettei pidä paikkaansa se oletamus, että jotkut klikit olisivat muka Pekkolan kanssa puolueen selän takana olleet muodostamassa hallitusta.

XX

XX

Puolueen on joko määriteltävä kantansa, että se ei ole meidän takanamme hallituksessa tai antaa meille kannatuksensa. Vain näiden kahden vaihtoehdon välillä on mahdollisuus. En tiedä, kuka on laskenut liikkeelle jo edellisen hallituksen aikana puoluelehdistössäkin

usein märehdityn lauseen siitä, että sosialidemokraattisen puolueen hallussa olevat paikat olisivat kaikki toisarvoisia. Se on erheellinen todistus. Kyllä uskaltaisin sanoa, että jos esim. edellisessä hallituksessa ei lainkaan olisi ollut sosialidemokraatteja, niin yksi ja toinen asia saattaisi tässä maassa nimenomaan meidän puolueemme ja meidän edustamamme työväenluokan osalta olla huomattavasti huonompi. Esim. sosiaaliministerin salkku on työväenliikkeen kannalta eräs kaikkein tärkeimpiä. Siksi yritinkin sen itselleni pelastaa, kun kerran minun tuloni hallituksessa pidettiin tarpeellisena. Lausuisin sen toivomuksen, että jos puolue jatkuvasti on mukana hallituksessa, kyllä siellä olevia tovereita pitäisi myöskin yleensä tukea eikä jättää heitä sen enempää lehdistössä kuin muuallakaan tukea vaille. Väinö Tanner sanoi kerran aikaisemmin, kun puolueessa oli myöskin eri suuntia, että hallituksen asema heikontuu joka kerran, jos se näkee, että puoluelehdistö ei ole sen ja asianomaisen ministerin aloitteiden takana.

Kolmen suuren sopimukseen tullakseni luulisin jokaisen ymmärtävän, millä tavalla se tultaisiin tulkitsemaan sekä ulko- että sisäpoliittisesti. Jos se sanottaisiin irti. Sehän lepää kokonaan nykyisen ulkopoliittisen suuntauksen pohjalla. Sen täydennykseksi on laadittu sisäpoliittinen ohjelma, jota tietysti on yritetty meidän puolueen voimalla täydentää, mutta sen pohja on kokonaan ulkopoliittinen. Sen koko kannatusvoimahan on siinä, että nämä kolme puoluetta yhdessä ovat jyrkästi sanoutuneet irti sodanaikaisesta ns. sotapolitiikasta ja kannattavat sitä suuntaa, mikä nimenomaan on henkilölistynyt nykyiseen

tasavallan presidenttiin. Minä toivoisin, että puolue-
neuvosto, sikäli kuin se julkilausuman katsoo yleensä
tarpeelliseksi, ottaa huomioon nämä seikat ja myöskin
laskee, minkälainen poliittinen tilanne maassa sitten
sen jälkeen syntyy, jos sosialidemokraattiset ministerit
eivät katso riittävän tuen puutteessa oman puolueensa ta-
holta enää voivansa jatkaa hallitustehtäviään.

P u s a ihmetteli, kuinka tämä hallituskysy-
mys on tullut näin huonosti hoidettua puolueen taholta
ja katsojan johtuvan siitä, että hallituksessa olevat
puoluetoverit ovat pitäneet oloaan hallituksessa itses-
tään selvänä asiana ja tulevan undelleen valituksi, ja
tästä syystä ei tulevaisuuden suunnitelmia ole tullut
tehdä.

Kun tällaista näin tärkeässä asiassa tapahtuu, niin
se antaa minulle oikeuden arvostella myös hallituksessa
olevien tovereiden muitakin touhuja. Huomauttaisin siitä
seikestä, että kun puolueemme puheenjohtaja on ollut hal-
lituksessa, niin hän on pitänyt olosan siellä niin tärke-
nä, ettei hallituksessa olon tärkeyden takia ole pystynyt
millään tavoin suojaamaan puoluetta sitä likaryöppyä vas-
taan, mikä meihin toisen hallitustoverin taholta on kohdis-
tettu. Meidän on hylättävä vanhat menettelytavat ja yri-
tettävä uusia ja nämä eivät voi olla muuta kuin se, että
jäämme hallituksesta pois. Kun Pekkala antoi asinpotkun
puolueellemme, antoi hän sen tietien ja se ^{on} jatkos siihen
ajojahtiin, min~~ne~~ tarkoituksena on saada puolue ulkopo-
liittisesti huonoon veloon. Kun Pekkalalle ilmoitettiin
silloin tiistaiamuna puoluetoimikunnan kokouksesta, että
se toivoo hallituksen nimityksen lykkäämistä, olisi hänellä
ollut tilaisuus hoitaa tämä lykkäys siellä. Minusta on

tähdellistä tuoda päätöslauselmassa esiin riittävällä
selvyydellä asian ulkopoliittinen puoli ja ponsissa olisi
päädyttävä siihen, että meidän miehet eivät jää tällä
erää hallitukseen.

Olen hahmotellut seuraavantapaisten lausuman, jonka
pyytäisin aikanaan sen ponsivaliokunnan ottamaan varteen;
"Suomen sosialidemokraattinen työväenliike toimii yhteis-
toiminnassa kaikkien muiden maiden työväestön kanssa po-
liittisen vallan saattamiseksi työväestön käsiin ja sosia-
listisen talous- ja yhteiskuntajärjestelmän luomiseksi
Suomessa. Tämän tarkoituksensa saavuttamiseksi se on
jo ennen Venäjän vallankumousta yli vuosikymmenien pitä-
nyt yhteyttä myöskin Venäjän sosialidemokraattiseen työ-
väenliikkeeseen. Sosialistisen Neuvostoliiton synnyttyä
ja kansallissodan päätyttyä Suomessa porvariston voittoon
socialidemokraattinen puolue on seuranneiden vuosikymmeni-
en aikana usein vaikeissa oloissa ja ankaran poliittisen
painostuksen alaisena toimin pyrkinyt kaikin voimin paran-
tamaan Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita ja estä-
mään sitä, etenkin "Äärimmäisen oikeiston koko itsenäisyys-
ajan harjoittamaa Neuvostoliittoa vastaan suunnattua tur-
miollista politiikkaa, joka on ollut yhtenä tärkeänä te-
kijänä joutumisellemme sotiin Neuvostoliiton kanssa. So-
tien aikana ei puolueellamme tai sen jäsenillä, vallinneis-
ta oloista johtuen, ollut enää voimaa eikä mahdollisuutta
kääntää kehitystä ja pelastaa maa siitä tuhosta, johon
vallassa olleen porvariston politiikka on meämme vienyt.
Kun maailmansota on nyt plähtynyt yhtyneiden kansakuntien
Kun maailmansota on nyt plähtynyt

voittoon on työväenliikkeelle avautunut uusia mahdollisuuksia toimia päämääränsä, sosiaalisen valtion saavuttamiseksi. Tässä työssä on sosialidemokraattisella puolueella tärkeä ja suuri historiallinen tehtävä suoritettavanaan. On kuitenkin osoittautunut, että maassamme on sos.-dem. puolueesta luopuneita johtavassa asemassa olevia henkilöitä ja piirejä, jotka koettavat estää suurinta osaa sosialidemokraattisesta työväestöstä olemasta mukana maamme uutta tulevaisuutta luotaessa. Tässä tarkoituksessa Suomen suurin puolue, sosialidemokraattinen puolue ja sen eduskuntaryhmä, pyrittään tahallaan hajottamaan kahteen osaan, ja suurin osa syrjäyttämään asioiden hoidosta. Kun koko Suomen työtätekevän luokan ja erikoisesti Suomen sosialidemokraattisen puolueen perinteellisenä pyrkimyksenä on luoda hyvät molemminpuoliset suhteet itsenäisen Suomen ja Sosialistien Neuvostoliiton välillä, on jyrkästi paheksuttava, että puolueesta luopuneet henkilöt ja piirit yhdessä SKDL:n kanssa määrätietoisesti työskentelevät aiheettomien epäluulojen nostattamiseksi sos.-dem. puoluetta vastaan ja vaikeuttavat siten puolueemme työtä Suomen ja Neuvostoliiton välisen parantamiseksi. Näitä tarkoituksia palvelemaan on ilmeisesti tarkoitettu se tapa, jolla sos.-dem. puolue-elimet tahallaan syrjäytettiin uutta hallitusta muodostettaessa. Puolueneuvosto torjuu jyrkästi tällaiset puoluetta häpäisevät ja vahingoittavat pyrkimykset ja tehdäkseen sen kaikille riidattoman selväksi sosia-

lidemokraattinen puolueneuvosto päättää, ettei se katso puolueen olevan nykyisessä hallituksessa hallitusvastuussa, vaikka eräät sen jäsenistä ovat puoluepäätöksiensä määräyksiä sivuuttaen joutuneet yksityisinä henkilöinä hallitukseen." (Kokouksesta: Sehän on suora vale).

A a l t o n e n: Kun näytti yhteen aikaan siltä, kuin minussa olisi syyllinen siihen, että asiat ovat niin hullusti kuin ovat, luulisin, että syy on etsittävisissä ensiksikin siitä, että pääministeri ei ole muistanut puolueen päätöksiä. Tähän tahtoisin sanoa lisäksi, ettei se olekaan toiseen puolueeseen kuuluvan pääministerin velvollisuus. Lähinnä tämä velvollisuus kuuluisi niille henkilöille, jotka tulevat kysymykseen hallitusta muodostettaessa ja tietysti myöskin puolueen vastuunalaisille elimille ja niiden toimihenkilöille. Tässä näyttää kuitenkin syntyneen väärinkäsityksiä. Ryhmähän oli päättänyt suositella edellisessä hallituksessa olleita sosialidemokraatteja uuteen hallitukseen. Tätä toivomusta ei ole otettu huomioon. Lisäksi on ollut kysymys yhden lisäpaikan saamisesta ja se on myös tässä hallituksessa saatu. Siinä mielessä ryhmän ja puolueen toivomus on siis tullut täytetyksi. Mutta siinä suhteessa on jälleen tapahtunut häiriö, että niistä uusista ministereistä, jotka ovat tulleet uusina Peltosen paikalle ja siksi viidenneksi, päättämisen ei ole joutunut varsinaisesti enempää puoluetoimikunnan kuin eduskuntaryhmänkään päätettäväksi.

Toveri Härmän osuus on selvä eikä hänen kohdallaan ole tapahtunut minkäänlaista laiminlyöntiä.

Mitä tulee tapaus Kalliseen ~~tulee~~, niin hänen kohdallaan on tapahtunut se, ettei sitä ole keskusteltu missään instanssissa. Luulisin kuitenkin, että tapaus Pelttonen on paljon huomionarvoisempi kuin tapaus Kallinen. En ole ottanut tätä asiaa henkilöllisyyskysymyksenä eikä se saa sitä ollakaan. Tässä on kysymys puolueen arvovallan murentamisesta. Siihen on nähtävästi pyrittykin.

Eräissä yhteyksissä on myöskin arvosteltu sitä, oliko sen jälkeen kun kaikki on tapahtunut kuin on tapahtunut, aiheellista kutsua puolueen neuvosto koolle. Sanoin puoluetöimikunnan kokouksessa, kun tästä asiasta keskusteltiin, että tällainen puolueen arvovaltainen elin on saatava koolle peesimään tämä pyykki ja selvittämään nämä ristiriidat, jotta se vähentäisi ristiriitoja, mitä esim. eduskuntaryhmässä tämän kysymyksen suhteen on helposti odotettavissa. Ja luulen, että kun tämä puolueen neuvosto nyt on koolle, siitä loppujen lopuksi on hyöttyä vähän kaikille näille elimille eikä suinkaan vähiten niille tovereille, jotka ovat hallituksessa.

Niiden toverien, jotka tavalla taikka toisella, ovat saaneet suostumuksen hallitukseen menolleen, täytyy myöskin olla valmiit ottamaan sitä kritiikkiä, joka puolueen yleisen arvovallan kohottamisen kannalta on välttämätöntä. Mikäli oikein ymmärrän useimpia näistä tovereita, he ovat valmiit kestämään sen, että "haukutaan herrat ja luetaan ponnet". Kysymys saattaa olla vain siitä loppujen lopuksi, kuinka ankara tämä arvostelu siis tulee olemaan. Se ei ole arvostelua näitä tovereita kohtaan,

vaan sitä tapaa vastaan, jota tässä on noudatettu.

Emme voi sallia, että meitä jatkuvasti kohdellaan toiselta taholta sillä tavalla yliolkaisesti ja ylimielisesti, kuin meitä on kohdeltu monissa muissa asioissa ennen tätä ja nyt myöskin tämän asian yhteydessä.

Meidän on myöskin tarkastettava asennetta tähän yhteistyöhön, joka meillä on sen kolmen suuren sopimuksen pohjalla syntynyt. Sehän syntyi olosuhteissa, jotka me kaikki hyvin tunnemme. Kilpi mainitsi, että sen tarkoituksena on ollut saada syntymään tuollainen verrattain suuri parlamentaarinen blokki nimenomaan juuri ulkopoliittista taustaa silmällä pitäen. Näin onkin asian laita. Mutta tässä on myöskin kiinnitetty huomiota yhteistoimintaan muilla aloilla ja nimenomaan sisäpolitiikan alalla. Ja tässä suhteessa meitä on usemman kuin yhden kerran lyöty monella tavalla korvalle. Me emme pääse siitä, että SKDL ja maalaisliitto ovat meidän selkämme takana harjoittaneet jonkinlaisia teerenpelejä. Maalaisliitto on ostanut eräänlaisilla poliittisilla myönnytyksillään itselleen viesejä maataloustuotajille tarkoitettuja ja annettuja etuja. Näinhän on tapahtunut useammassakin yhteydessä. Ja kyllä meidän on kritisoitava tätä yhteistyötä ~~vastaan~~.

Tässä julkilausumassa ei mennä kovin pitkälle edes tämän yhteistyöpolitiikan kritisoimisessa. Tässä kiinnitetään tähän asiaan huomiota ja tullessa siihen tulokseen, että eduskuntaryhmän ja puoluetöimikunnan on vakavasti katsottava, onko sitä yhteistyösopimusta sellaisenaan pidettävä voimassa tai että siihen on kiinnitettävä riittävästi huomiota. Tämä meidän täytyy sopivalla tavalla sanoa tässä. SKDL:n ja kommunistien taholta pyritään kaikissa vaiheissa lyömään kiilaa ei vain

täällä ylhäälläpäin olevien tovereiden välille - siinä suhteessa he ovat hyviä mestareita - vaan he pyrkivät lyömään tätä kiilaa myöskin/pitkin maseutua, ja näin ollen minä ymmärrän täydellisesti ne käsitykset, jotka maseudulla ovat syntyneet. Hallituskysymyksen käytännölliseen puoleen tullakseni on minun sanottava, että vika on myöskin meissä itsessämme. Me olemme olleet 'yksi siellä, toinen täällä'. Tämä on hyvä varoitus vastaisen varalle, että silloin kun tärkeitä kysymyksiä tulee esille, täytyisi pysyä paikan päällä. Toveri Paasivuorta johdettiin harhaan. Hän ilmoitti minulle, minkä hän täällä mainitsi Takin ilmoittaneen Pekkelan sanomana, että hallituskysymystä ei ratkaista pyhien aikana. Tässä on siis johdettu harhaan. Jos olisimme saaneet tietää asian ajoissa, olisimme ennättäneet saamaan puoluetoimikunta ja melkoinen osa eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan jäseniä koolle. Kun Puoluetoimikunta kokoontui tiistai-aiamuna, oli valtioneuvoston istunto klo 1/2 11. Soitin Pekkelalle ja pyysin häntä siirtämään nimitystä niin kauan, kunnes me ennätämme sanoa mielipiteemme. Hän ilmoitti siihen, ettei sille mahda mitään, koska tasavallan presidentti on määrännyt tämän istunnon ajan.

Lopuksi haluaisin sanoa, että se epämääräisyys ja sekavuus, joka meillä pitkän aikaa on ollut puolue-elämässämme, puolueessa ja eduskuntaryhmässä oleellisena piirteenä, olisi saatava vähitellen poistumaan. Meidän olisi ryhdistäydyttävä. Puolueneuvosto tekisi

huonon vaikutuksen, ellei se kritiseeraisi sitä, mitä on tapahtunut. Tämä on juuri tämän vuoksi ja siis puolueen tulevaisuuden vuoksi välttämätöntä, eikä suinkaan siksi, että ryhdytään teilemaan viisi nimeltään usein mainittua miestä.

A l a n k o: Täällä on esiintynyt niin hyviä puhujia, että ne voivat puheilleen muuttaa asiat toisiksi. Ilmeisesti tämä puolueneuvoston kokous tulee päättämään, ettei mitään ole tapahtunut. Ja kuitenkin on todistettavasti selvitetty, että jotakin on ollut viassa. Kuukaan ei ole ottanut vastuulleen asian hoitoa. Tov. Härmän astumista ministeriöön tervehdittiin ilolla, mutta pienellä epäilyksellä uumoiltiin, että siinä on kommunisteilla ollut taktikka mukana, että Härmä saataisiin pois SAK:n jättäjäkokouksen valmistelujen tieltä. - Mitä tulee kolmen suuren sopimukseen, on jo kyllin selvästi osoitettu se, ettemme me sosialidemokraatit ole yhteistyöstä yhtään hyötynneet. Lopuksi tov. Aaltosen loppuvetoomukseen on meidän kaikkien syytä vakavasti yhtyä eikä ainoastaan toivoa sitä, vaan myöskin mukautua sen mukaisesti. Ryhdikkyys puolueen sisällä on saatava nopeasti aikaan.

M a n s n e r: Puheenvuoroni aiheutui alunperin tov. Kilven lausunnosta sen vuoksi, että hän ilmeisesti joko kuuli tai käsitti väärin. En puhunut puolueen sisällä olevasta klikistä, vaan klikistä, joka ilmeisesti on hoitanut tätä hallituskysymystä. Jotakin tämälapsaista on oikeus uumoilla, koska asia on hoidettu niin sekavasti.

Mitä Kansan Lehden pakinanikkarin kirjoitukseen

tulee, en minä siitä vastaa en myöskään pääkirjoituksesta, sillä en ole päätoimittaja. Haluaisin korostaa sitä, ettei kysymys ole persoonista, vaan puolueen arvovallasta ja puolueen on reagoitava voimakkaasti, sillä ellei se niin tee, saattaa se johtaa siihen, että puoluetta vieläkin enemmän tarkoituksellisesti aliarvioidaan. Puolueen arvovaltaa on horjutettu antautumalla liian läheiseen yhteistoimintaan muiden ryhmien kanssa, jota eräät toverit ovat harrastaneet. Siihen on vaikuttamassa se, että hallituksessa olevien meikäläisten jäsenten ja eduskuntaryhmän välinen yhteistyö ei ole ollut niin kiinteätä ja johdonmukaista kuin se olisi pitänyt olla.

Hallituskysymyksessä on epäilemättä ollut kysymys hyvin korkeasta taktillisesta pelistä, jota on ehkä ohjattu sivulta päin. Ymmärtää hyvin, että tämän asian ratkaisulla oli kiire, koska haluttiin tämän hallituksen nimittämistä saada erittäin paljon puhuva ja merkittävä ulospäin näkyvä osoitus määrätystä voimasta SKDL:n edustajakokouksessa. Ei voi tulla muuhun kuin siihen tulokseen, että tarkoituksella taktikoitiin, että saatiin näyttämään siltä, että koko pääpaino oli siirtymässä skdl:läiselle linjalle.

- Mitä tulee hallituksesta poiskutsumiseen, niin ei voi olla kysymyksessä henkilökohtaisen epäluottamuksen ilmaus, jos puolueenuevosto esim. kutsuu edustajansa pois hallituksesta, silloin kun se katsoo sen poliittisista syistä olevan tärkeätä ja välttämätöntä. Puheenvuorossani lausuin sen, että ainoa oikea ratkaisutapa olisi käyttää tätä tietä, mutta huomaustin niistä monista haitoista ja vaaroista, jotka siihen liittyvät enkä katsonut tällä kertaa olevan viisasta vetää tätä linjaa niin pitkälle. Mutta samalla

haluaisin toistaa sen ajatuksen, että^{jos} puolueenuevosto päättää ratkaista suhtautumisensa hallitukseen jokaisen kysymyksen kohdalla erikseen, ei vielä merkitsisi suinkaan epäluottamusta niille tovereille, jotka ovat hallituksessa mukana, vaan se merkitsee epäluottamusta hallitukseen nähden, joka kokonsisuudessaan on syntynyt tavalla, jota emme hyväksy. - Mitä tulee kolmen puolueen yhteistyösopimukseen, on se blokki ulkopoliittisen suuntauksen toteuttamista verten, mutta myös sangen merkittävä sisäpoliittisissa asioissa, ja jos päätämme sanoutua irti tästä sopimuksesta, ei se merkitse ulkopoliittisen linjan hylkäämistä, päinvastoin puolueella on mahdollisuus korostaa sen linjan säilyttämistä. - Lopuksi voin yhtyä tov. Aaltosen puheenvuoroon, että meidän on pyrittävä saamaan puolueemme arvovalta nostetuksi.

L a h t i n e n: halusi sanoa, ettei se merkitse epäluottamuslausetta puoluetovereille, jos puolueenuevosto tekee päätöslauselman, jossa se vaatii meikäläiset puoluetoverit pois hallituksesta. Yhtyi Mansneriin siinä, että hallituskysymyksessä on pelattu taktiikkaa, jotta saataisiin puolueen sisälle lyötyä kiila. Edustajiston kokouksessa Jyväskylässä lausuttiin epäily, että juuriperustettu Sosialistinen Yhtenäisyyspuoluekin on siinä tarkoituksessa perustettu. Mitä Härmään tulee, mainitsi, että ammattiyhdistysväen taholla ollaan yleisesti sitä mieltä, että kommunistit halusivat Härmän pois SAK:sta suurkokouksen viimeisessä vaiheessa.

L a n t o : yhtyi Aaltoseen siinä, mitä hän sanoi puoluetolimikunnasta ja eduskuntaryhmästä. Panisin puolueenuevoston tehtäväksi, että eduskuntaryhmä ja puoluetolimikunta olisi pantava kovemmalle näissä asioissa, ettei

tarvitsisi näin monta kertaa puolueuuvostoa kutsua koolle.

Minä lähdän siitä, mitä on puhuttu, ja annan täyden tunnustuksen ensin meidän pääsihteerillemme. Kilpi kehui, kuinka hyvä mies Pekkala on, ja myönnän, että hän aikoinaan oli hyvä mies. Mutta kun hän puolitiestä kääntyi ja meidät jätti, en sen jälkeen pidä häntä semmoisena miehenä, että meidän olisi pitänyt ottaa hänet pääministerikandidaatiksi. Ja sitäkin suuremmalla syyllä olisin vaatinut, että eduskuntaryhmä ja puoluetoimikunta olisivat hoitaneet asian, kuin antaa tällaisiin käsiin hallituksen muodostamisen, kun tiedetään, että hän on jättänyt puolueen ja miten hän sen jälkeen on käyttäytynyt. Kyllä meidän pitää heidän tehtäviään seurata. Asian yhteydessä on ollut ikävä vaihe, kun siinä heitettiin Onni Peltonen menemään ja pantiin oikein näytteille, että sitä pitäisi välttää sitä sotasyllisyyskysymystä ja pantiin Eskon puumerkki meidän ristille tässäkin kysymyksessä. Toivon, että meidän eduskuntaryhmämme ja puoluetoimikuntamme hoitavat asian niin, ettei tarvita tällaisia kokouksia. Meidän täytyy vuosia jälkeenpäin lukea meidän eduskunnan puhemiehen tuollaisia esityksiä kuin hän viime piirikokouksessa Marianpäivänä esitti. Hän tahtoi meidän edelleen uskovan, että me olemme niitä sotasyllisiä ja että meidän täytyy rypeä tomussa ja tuhassa sen sotasyllisyyskysymyksen jarruttajina ja hän näyttelee, kuinka säätösalossa kuultiin näytteitä siitä, kuinka meidän puolueemme on sotasyllinen. En tähän päätöslauselmaan puutu, mutta esittäisin pää-

töslauselmaan otettavaksi semmoisen paikan, että jos edelleen sellaista sattuu, että vastoin puolueen ohjesääntä joku menee hallitukseen, niin puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän on tässä meneteltävä korrektisti, mutta eivät ehdokkaatkaan saa lähteä saunamatkoille. Meidän on entistä ^{esimerkiksi} vaadittava järjestökuria, ettei valittomuutta tule keskusjärjestöissä ja jäseniin nähden, niinkuin tässä hallituksen muodostamiskysymyksessä tuli.

P y ö r t ä n ö: Jos ollaan sitä mieltä, kuin edellinen puhuja mainitsi, että kolmen suuren yhteistyösopimusta meidän on noudatettava nyt kuten vastaisuudessakin, niin minun mielestäni tämä näkökanta on ehdottomasti väärä, koska se on osoittautunut hyvin suuressa määrässä peripalaksi, jonka sisältöä toiset käyttävät väärin meitä vastaan. Miksi meidän on yksin pyrittävä toteuttamaan niitä hyviä asioita, mitä siinä on, jos kerran toiset eivät rehelliä peliä tässä asiassa pelaa. Kun samainen puhuja mainitsi, että hallituksen on saadaksesen rauha, nautittava luottamusta, niin on kai se ^{se} nautittava myös oman kansan ja myös sosialidemokraattien luottamusta. Nykyisellä pelillä ja politiikalla ei suinkaan tähän luottamukseen päästä. Jos me sopeudumme tilanteeseen ilman muuta, niin minusta se on omituinen neuvo. Sosialidemokraatteja on pyritty pitkän aikaa hyljeksimään ja näin on tapahtunut tässäkin asiassa ja varmasti, mikäli nykyinen suuntaus jatkuu, niin tulee tapahtumaan tulevaisuudessakin. Jos annetaan hallitukselle kiltti kehoitus, että tällaista ei saisi tapahtua vastaisuudessa, onko tekeita, että niin ei tapahdu? Tuskin. Minä olen nähnyt riittävästi esimerkkejä.

H i l t u n e n: Täällä ei ole selostettu tarkemmin pääministerin kandidatuurikysymystä. Siinäkin oli olemassa monta vaihetta. Allekirjoittaneella oli tilaisuus käydä nykyisen tasavallan presidentin luona silloin, kun hän oli vielä pääministerinä, mutta oli jo valittu presidentiksi. Silloin hän ilmoitti, että hänellä ei oikeastaan ole omaa erikoista pääministerikandidaattia ja halusi tiedustella meidän sosialidemokraattien mielipidettä heistä. Aluksi häitä pääministerikandidaattia oli kaksi, molemmat sosialidemokraatteja ja ne olivat Fagerholm ja Voionmaa ja presidentti sanoi, että toivottavasti näiden kandidaattien ympärillä hallitus voitaisiin koota, silloin saataisiin paras mahdollinen ratkaisu aikaan. Allekirjoittanut oli aivan samaa mieltä ja minä omasta mielestäni pidin molempia kandidaatteja sopivina. Kun asia oli sitten ryhmässä esillä, ryhmä valitettavasti asetui toiselle kannalle: se oli vastimaton, se ei halunnut ottaa pääministerikandidatuuria vastaan, vaan päinvastoin tahtoi ilmoittaa omasta mielipiteenään, että se ei halunnut. (kokouksesta: Se johtui kolmen suuren sopimuksesta) - ei se voinut olla siitä johtuva, koska juuri ne henkilöt, jotka kaikkein ratkaisevimmin ovat ~~hyökänneet~~ ^{hyökänneet} kolmen suuren sopimusta vastaan, olivat sitä mieltä, että ollaan vain vaatimattomia eikä oteta tarjousta vastaan. Se johtui aivan muista syistä. Kun ryhmän tämä kanta ilmoitettiin tasavallan presidentille, veti hän siitä määrätty johtopäätökset ja yritti ratkaista hallituskysymystä ensin maalaisliittolaisen pääministerin, toiseksi valitettavasti Wuoren kandidatuurin ympärillä, johon ryhmä ei voinut yhtyä -

siinä suhteessa ryhmä oli kutakuinkin yksimielinen - ja kolmanneksi mieheksi tuli sitten kysymykseen Pakkala, joka sitten meidän ryhmämme taholta hyväksyttiin, ja niin seurauksena on ollut sitten tämä suuri revohka, mitä täällä parhaillaan selvitetään.

Minä en halua väittää, etteikö tätä asiaa ole jollakin tavoin huonosti hoidettu. Ehdottomasti niin on, ja jälkeenpäin harmittelin sitä, että kaikesta huolimatta lähdin masseudulle. Mutta kun perjantai-iltana sovittiin siitä, että kaupungissa olevat puoluetoimikunnan ja valmistavan valiokunnan jäsenet hoitavat asian, niin luottamuksellisesti läksin versinkin, koska olin ollut täällä yhteentiukkaan viisi viikkoa ja edellisenä sunnuntaina olin ollut hoitamassa juuri tapausta Wuori. Asiat ovat nyt kuitenkin joutuneet tällaisten onnettomien olosuhteiden vuoksi tähän pisteeseen, missä nyt olemme, ja meidän tärkein tehtävämme on tietysti yrittää tästä lähtien menettellä niin, että puolueen arvovalta säilyy, joka meille tietysti on tärkeää. En usko, että tässä kokouksessa on yhtään sellaista, jolle ei sydämellään tärkeimpänä asiana olisi juuri puolueen arvovallan säilyttäminen, ja siinä suhteessa meillä varmasti on asiain kehityksen johdosta aihetta olla närkästyneitä. Mutta millä tavalla siitä löydetään ulospääsy, se on asia erikseen. En pidä kolmen suuren sopimusta niin äärettömän tärkeänä, etteikö siitä voitaisi luopua. Mutta se ei myöskään ole tarpeellista, sehän on paperi, johon millään tavalla ei olla sidottuja eikä sitä ole tähänkään asti tunnontarkasti eikä kovinkaan paljon noudatettu. Ei se millään tavalla sido meidän ryhmämme käsiä, päinvastoin, voimme aivan

vapaasti päätellä uusista aloitteista ja kannanotoistamme, ei siinä ole estettä. Minä vain pelkään sitä, että ulospäin, ellei sopivampaa formulatiota ole, mitä sopimuksessa on, jos me sanomme sen irti, siitä tehdään väärät johtopäätökset. Me pyrimme sopimuksesta ulos sen vuoksi, ettei se meitä tyydytä, mutta ulospäin se käsitettäisiin siten, ettemme hyväksy nykyistä suuntausta, koska sitä siinä korostetaan, vaan että me haluamme torpedoida sitä ja juuri se on vaarallista, jota pitäisi pyrkiä välttämään.

V o i n m a a : Tov. Alanko osui aivan oikeaan, kun hän sanoi, että tässä on aika tavalla sotkettu asia, kaikki ovat touhunneet, mutta kukaan ei kuitenkaan ole vastannut. Mitä Pekkalaa tulee, on hän menetellyt niinkuin hallituksen muodostaja meneteleekin. Hän on ajatellut, että hankkikoot itse ne luvat. Mitä viiteen ministeripaikkaan tulee, on huomautettava, että se on melkoinen saavutus, kun kaiken lisäksi pääministeriksi on tullut henkilö, jonka me itse asiassa olemme siksi toimittaneet. Ja mitä siihen tulee, että ne ovat "hanttipaikkoja", ei se ole oikein. Jako ei ole niin tärkeä kuin miehet. Kolmelle on ryhmä antanut suostumuksensa. Neljäs, Härmä, on ammattiyhdistysliikkeen edustaja ja koska suuren järjestön sosialidemokraattiset jäsenet puoltavat häntä, tietysti he saavat asettaa kenet haluavat. Mitä tulee Kalliseen, on hän hallituksessa faktillisesti. Kun sanotaan, ettei ole persoonallinen loukkaus, jos yksin Kallinen kutsu-

taan pois, ei se ole totta. Emme ole oikeutettuja asettamaan Kallista toiseen asemaan kuin muita puoluetovereita.

Mitä puolueen arvovaltaan tulee, eiköhän se riipu siitä, minkä arvon me sille omalle työllemme annamme, kuinka vakuuttuneita me omasta työstämme ja sen pyrkimyksistä olemme. Olisi suuri onnettomuus, jos sosialidemokraattiset edustajat pakotettaisiin lähtemään. Kun sosialidemokraattinen puolue antaa tunnustuksen ja luottamuksen maan koko hallitukselle, palautettaisiin meidän arvovaltamme maan edessä. Kolmen suuren sopimukseen tullakseni olen samalla kannella kuin puheenjohtaja, että kyllä meillä on jokseenkin ^{vapaat} kädet kolmen suuren sopimuksessa sisäisiin asioihin nähden. Mutta minä varottaisin rupeamasta purkamaan kolmen suuren sopimusta ulkopoliittisessa osassaan. Me emme ole vielä rauhan tilassa, mutta kaikkien hartain pyrkimys olisi päästä rauhaan ja siihen emme pääse vetämällä eri köyttä ja korostamalla erikoisia syitä, vaan koettamalla pysyä yhdessä. Omasta puolestani valitan, että hallitus tuli muodostetuksi vain kolmen suuren keskuudesta. Minusta olisi ollut oikeinta juuri tulevaisuuden vakaviin kysymyksiin nähden, että kaikki puolueet olisivat olleet hallituksessa edustettuina.

K a j a l a : Tyytymättömyys siihen tapaan, millä miehet otettiin, on ollut yleinen, ei yksin sosialidemokratien keskuudessa, vaan myös maalaisliiton. Aikoinani hämmästyin, kun olin ensimmäisessä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kokouksessa ja meille ilmoitettiin, että ne ja

ne miehet menevät hallitukseen ja me totesimme vain ta-
pahtuneen. Koko sodan ajan tämäjärjestys oli sama.
Me emme ole sen paremmassa asemassa. Silloin piti pelas-
taa kaikki voimat. Kyllä nytkin voimia tarvitaan. Meidän
pitäisi saada niin kunnollinen rauha kuin suinkin mahdol-
lista ja se on vähintään yhtä tärkeätä kuin sotakin. Koska
on monen tunnustuksen kautta selvinnyt, että syynä siihen,
että Kalliselts puuttui tuo muodollinen lupa, on osittai-
nen laiminlyönti ja taitamattomuus ryhmän taholta neuvotte-
luja hoitaneiden puolelta, niin turhaa tästä on niin suur-
ta numeroa tehdä. Valitan, että radioon pääsi se tun-
teenpurkaus. Ilman sitä meidän puolueemme arvovalta ei
olisi kärsinyt mitään.

Mitä tulee siihen, millä arvovallalla meidän mi-
nisterimme esiintyvät hallituksessa, se riippuu siitä,
missä määrin ryhmä tukee heitä. Ja missä määrin heillä
on esiaallista arvovaltaa, niinkuin тов. Voionmaa sanoi,
että se riippuu miehistä, ja minusta tuntuu, että sinne
on saatu aika hyvät miehet. Mutta minusta tuntuu myös,
että ryhmän on syytä ruveta tarkkailemaan heitä, heiltä
pitää vaatia selontekoa ja ottaa heidät tilille joka
kerta, kun he tekevät taitamattomuuksia. Mutta tämä on
kuitenkin kokonaan riippumaton julkilausumasta. Eivät
tuollaiset sanat ja sanahelinä vaikuta yhtään mitään.
Teot, asiat ja menettelytavat, ne vaikuttavat. Minä
toivoisin, ettei mitään jyrkkää ja radikaalita julki-
lausumaa esitettäisi, vaan koetettaisiin ryhtyä paran-
tamaan näitä menettelytapoja. Mutta ensimmäinen tehtävä
on vastaisen varalle muodostaa säännöt, mittä tavalla
hallituksista sovitaan. Mitä tulee tähän blokkijuttuun
niin miten se nyt on huono? Sitä ei pidä irtisanoa,

vaan meidän täytyy vaatia sen toteuttamista.

M i k k o n e n: Mielestäni olisi otettava huomi-
oon ne ajatukset, joita professori Voionmaa äsken esitti.
Mitä tulee hinta- ja palkkaministerin salkkuun, niin
tuntuisi asianmukaiselta, jos tämä asia voitaisiin jär-
jestää muulla tavalla, että puolueeseemme kuuluvat mi-
nisterit eivät ottaisi tässä vaiheessa tätä tehtävää
hoitaakseen.

P e l t o n e n Tämän kokouksen yhteisenä tar-
koituksena on koettaa saada hajoitetuksi mahdollisesti
sitä kohua, mikä on syntynyt hallituskysymyksessä tuol-
la rintamalla ja uskon, että ainakin tässä suhteessa
kokouksella on ollut varsin rakentava merkitys.
Me olemme saaneet kommunistisen puolueen kilpailijaksemme
äänestäjäjoukoista ja vaalikarjasta, nyt olemme saaneet
SKDL:n ja sosialistisen yhtenäisyyspuolueen. aivan äs-
ken perustetun uuden puolueen, meidän entisten hyvian
tovereittemme perustaman puolueen, joka on mielestäni
puolue, jolla on runsaasti johtajia. mutta taitaa olla
verrattain vähän joukkoja. Nyt on kysymys eri puoluei-
den välillä siitä, kuka osaa taitavimmin hoitaa politiik-
kaa ja saada suurimmat joukot taakseen, ja hiukan tässä
hallituskysymyksessä on tietysti tätäkin havaittavissa.
Tahdon kuitenkin sanoa, että tämä ajankohta on meidän
maallemme niin arkaluontoinen, että nyt ei ole oikea
aika sellaisiin poliittisiin taktillisiin vetoihin ai-
van samassa mielessä kuin normaalaisina aikoina.
Kyllä meillä saisi olla enemmän rehtiä suomalaista miel-
tää kuin on ollut. Mitä pääministerikysymyseen tulee,

niin eräs toveri arvosteli häntä kokolailla ankarasti. Pekkala teki puolueellemme erittäin ikävän karhunpalveluksen vaaliaikana, kun meni SKDL:n vaaliliittoon ja aiheutti meidän vaalipiirissämme puolueellemme noin 12.000 äänen menetyksen. Mutta kyllä hänestä on sanottava, ettei tulisi väärää kuvaa, että hän on käyttäytynyt erittäin korrektisti meitä kohtaan. Mutta nyt hän on menetellyt kyllä jossakin suhteessa sillä tavalla, joka ansaitsee muistutuksen.

Kolmen suuren sopimukseen olen sikäli syypää, että olen ollut Rinteen kanssa sitä tekemässä. Se on itsessään hyvä sopimus, vahinko vain, ettei käytännössä ole kyetty sitä noudattamaan, ja siinä suhteessa täytyy vastaisuudessa ottaa aivan toisenlainen ote, pyrkiä noudattamaan tuota sopimusta. Tuo ohjelma on ylipäänsä otettu meidän puolueemme ohjelmasta, joka kelpaa pohjaksi näissä oloissa. En tiedä, mitä voitetaan, jos sanotaan, että se on mennyt protestiin toiselta puolelta, etteivät ne ole vekseleitä lunastaneet. Ainakin ulkopoliittinen puoli täytyisi erottaa, sanotaan. Mutta en luulisi tästä olevan mitään etua. Mitä sillä mahdettaisiin voittaa. Eduskuntaryhmän puheenjohtajana en katso, että se ryhmää sitoo jo kaista piirtoa myöten, vaan että se on yleinen ohje, jonka mukaan olisi pyrittävä toimimaan ja niin käsitän tämän asian vielä tälläkin hetkellä. En olisi innostunut irtisanomaan tuota sopimusta. Puolueemme on siinä kunnossa, että jos voimakkailla päätöslauselmilla ruvetaan hajoittamaan tätä joukkoa, niin se liikkuu liian paljon vasemmalle. Toivoisin, että oltaisiin rauhallisia ja maltillisia ja tehtäisiin

vain se, mikä tällä hetkellä näyttää reaaliselta meidän puolueemme kannalta.

H i l t u n e n esitti, että kuultaisiin menettelytapavaliokunnan julkilausumaluonnos ja sitten jatkettaisiin keskustelua.

A a l t o n e n: Ilmoitan, että valiokunta on ollut koolla, mutta me katsoimme, että kun tämä kokous on kutsuttu koolle käsittelemään nimenomaan tätä nykyistä tilannetta ja kun on ollut niin vähän aikaa, niin emme voineet ryhtyä ottamaan Pusan ehdotuksesta tähän julkilausumaan mitään, vaikka siinä onkin paljon hyviä ajatuksia, jotka pitäisi saada julkisuuteen. Kuitenkin tuo julkisanominen täytyy jättää toiseen yhteyteen, siitä olimme yksimielisiä. vaikka me siihen kyllä kiinnitimme huomiota.

Päätöslauselma^{ssa} siinä muodossa kuin se nyt on, ~~xxx~~
~~valiokunnan ehdottama seuraavainen~~ (Liite nro 7)
~~Tässä~~ on ainakin osittain otettu huomioon sitä kritiikkiä, mitä täällä on esiintynyt nähtävänä olleen alkuperäisen luonnoksen johdosta. Ilmoitan lopuksi, että valiokunnan jäsenet olivat tässä yksimielisiä.

L u m m e : Kun ensi kerran kolmen suuren delegatio oli koolla hallituskysymyksen äärellä, niin silloin erikoisesti kiinnitettiin huomiota juuri tähän julistukseen - se ei siis ole sopimus, se on julistus - ja siihen, että sitä ei ole päästy sanottavasti vielä toteuttamaan, ja näin ollen, kun uudelleen palataan neuvottelupöydän ääreen, niin tähän asiaan on puututtava ja sitä suuremmalla syyllä, kun puolueenuevosto siihen velvoittaakin.

Kun täällä on aliarvioitu erikoisesti tätä kolmen

suuren julistusta, niin on myönnettävä, ettei sillä kovin suurta sitovaisuutta ole ollut. Mutta varmasti se on vaikuttanut meidän eduskuntatyöhömmme rauhoittavasti ja sovinnollisuutta lisäävästi, ja vaikkakin ulkopuolelta tuleekin meille tukuittain ponsia jne. niin luulisin, että Suomen työväen väliset suhteet olisivat ilman tätä sopimasta vielä rikkonaisempia kuin ne tällä kertaa ovatkaan. Onhan sentään täällä eduskunnassa molempien ryhmien, SKDL:n ja sosialidemokraattien, johtavat henkilöt saman neuvospöydän ääressä ja melko hyvin myöskin niissä kysymyksissä tultu toimeen. Onhan kyllä tuotu sellaisia vieraitakin asioita, esim. sotasyllisyysasian käsittelyyn puuttumista esitetty, mutta se ei ole mennyt lävitse, samoin hinta- ja palkkadiktatuurikysymys ja tuotantohintojen ja palkkojen kysymys, mutta tämä ei kuitenkaan ole särkenyt sitä toimintaa, jota nämä kolme ovat harjoittaneet, vaikka toisaalta ei ole suostuttukaan toisten esityksiin. Minä luulen, että ulkopoliittisesti tällä asialla on sangen huomattava merkitys jo siitä päättäen, että esim. tässä talvella komissionin taholta kerran kutsuttiin meidät kolmen ryhmän puheenjohtajat ja yksi sihteeri kustakin ryhmästä Shdanovin luo ja tällöin hän seikkaperäisesti selvitteli heidän kantansa sotasyllisyyskysymykseen ja eräisiin muihin asioihin, niin että minä olen tyytyväinen tähän, että ei jyrkemmin sanota tästä asiasta, kuten eräistä puheenvuoroista täällä saattoi päätellä.

Mitä sitten tulee hallituksessa olevien tovereiden ja ryhmän väleihin, niin eihän minulla ole pitemmältä ajalta kokemusta kuin noin toistakymmeneltä vuodelta, ja on minulla se käsitys, että aivan viime aikoina ovat hallituksen jäsenet antaneet meille selostuksia ja tilannekatsauksia entistä enemmän.

Mitä sitten tulee tähän suureen asiaan, jonka ympärillä täällä on tänään oltu, en tahdo herättää mitään keskustelua. Olen toista mieltä kuin ryhmän enemmistö. Koska meille tarjottiin pääministerin paikkaa, niin se olisi ollut otettava. (Varjonen: Kuka tarjosi sitä ja kanelle?) -esim. silloin, kun Kallinen ja minä olimme presidentin puheilla. Pitäisi antaa merkitystä sille kokonaisuudelle, jota ryhmässä ja puolueessa vanhempi väki edustaa eikä kaikkien nuorimpien, vastatulleiden ääntä kuulla.

K a l l i n e n: Tämä julkilausuma on koko joukon korjaantunut, kun siitä on otettu jyrkimpiä paikkoja pois, mutta meille asianosaisille pyytäisi harkintavaltaa kuitenkin muutamiin kohtiin nähden.. Siihen sisältyy vielä korjatussakin muodossa ajatus, että normaalioloissa ei voisi tulla kysymyksenkään, että miehet tällaisen ~~proshedyrin~~ jälkeen jäisivät hallitukseen, mutta huomioon ottaen nykyisen tilanteen ei voida menetellä niinkuin oikein olisi, vaan on pakko jättää heidät hallitukseen. Tämä merkitsee sitä, että me emme ole siellä sosialidemokraattisen puolueen puolueeneuvoston luottamusta nauttivina virkailijoina. Minä en ota tätä henkilökohtaiseksi loukkaukseksi, mutta katson, että se on epäluottamuslause meille siellä valtioneuvoston jäsenenä oleville hallituksen jäsenille. Me emme ole siellä meidän edustajina, vaan Neuvostoliiton edustajina. Jos vielä puoluesihteeri sen vahvistaa (Varjonen: Sinä puhuit Neuvostovallan) minä

sanoin nimenomaan, että koetetaan selittää meidät Neuvostoliiton edustajiksi, mutta sitä emme ole.

P a l m: Yhteistyöjulistuksen irtisanomisella te-
kisimme karhunpalveluksen puolueen arvovallalle. Sillä
työnnettäisiin SKDL yhä enemmän maalaisliiton kanssa
yhteistyöhön ja kohotettaisiin köyhän kansan leipävarrasta.
Hallituskysymyksessä on eduskuntaryhmä menetellyt mieles-
täni virheellisesti. Meidän kaikkien luottamusta ja kun-
nioitusta nauttivat puoluetoverit Voionmaa ja Fagerholm
olisivat paremmin soveltuneet ministereiksi. Nyt tässä
vaiheessa on meidän, aivan niinkuin Voionmaa täällä selit-
ti, koetettava päästä tämän rikkonaisen takin paikkaami-
sessa mahdollisimman hyvään tulokseen ja siinä on ennenkaik-
kea otettava huomioon se, ettemme missään tapauksessa vai-
keuta niiden toverien toimintaa, jotka ovat nyt menneet
mukaan hallitukseen. Päinvastoin meidän on kaikissa aloit-
teissa puoluepuolesta lähtien yritettävä vointimme mu-
kaan tukea heitä. Ja että tähän päästäisiin, on meidän
myöskin vielä tätä julkilausumaa muutettava johonkin sii-
hen suuntaan, kuin täällä toveri Kallinen esitti.

W i r t a n e n: Toveri Palm tässä viimeksi jo
lausui eräitä ajatuksia, joita minä olisin tässä yhtey-
dessä halunnut korostaa. Minusta tämä puoluepuolesta
kokouksessa todettu keskustelu on ollut todistuksena näh-
däkseni siitä, että koko tämä puuha on ollut vähän tur-
haa. Hallituksia on ennenkin muodostettu vähän samaan
tapaan eikä silloin ole heti sanottu, että nyt on puolue
vaarassa. Olemme saaneet hallitukseen suunnilleen ne
toverit, joita sinne toivoimme, vaikka niistä ei neuvo-
teltukaan. Erikseen on toveri Kallinen, joka on eräille
vastenmielinen, mutta minun nähdäkseni erittäin onnistu-

nut meidän edustajamme. Jos mielitään vetäytyä hallitus-
vastuusta, jota itse asiassa tämä ensimmäinen päätöslau-
selmaehdotus merkitsee, se voi merkitä vain sitä, että
tähän maahan syntyy joko kommunistinen hallitus tai por-
varillinen tai kommunistien ja porvarillisten yhteinen
hallitus. Voiko siitä silloin olla meidän puolueellemme
hyötyä? Ei pitäisi kärjistää ristiriitoja liiaksi.

Minä en kuulu niihin, joka haluan kärjistää näitä
asioita ja minä yhdyn niihin maltillisiin puheenvuoroihin,
joita täällä on pidetty. Minusta tuntuu, että puolueessa
on ryhmäkunta, joka olisi nyt jo valmis repimään rikki va-
semmiston yhteistyön. Kyllä puoluepuolesta on syytä har-
kita, onko tähän, sanoisinko sitä oikeistolaispolitiikaksi
enemmistöläispolitiikaksi tai Varjosen politiikaksi, onko
syytä mennä tähän jyrkkään politiikkaan. (Leskinen: Ei se
ole Varjosen politiikkaa, älä puhu roskaa). Minä allevii-
vaisin sitä, mitä Palm aivan oikein sanoi, että kolmenso-
pimus on ontuva ja siitä on ollut sekä vaikeuksia että va-
hinkoakin työväestölle määrättyssä mielessä. Mutta sikäli
kuin tässä kolmi-liitossa on heikkouksia, ei niitä suinkaan
paranneta sillä, että vasemmisto revittää kahtia, vaan näh-
däkseni oikea tie on pyrkiä silloin entistä kiinteämpään
työläispolitiikkaan. Meillä työväestöllähän on itse asiassa
tässä maassa valta käsissämme. Ei meitä vasemmistea vastaan
voida tätä maata hallita ei työväestöä vastaan voida tätä
maata hallita, me saamme sen ohjelman läpi, josta me sovimme
ja joka on mahdollinen toteuttaa.

K a j a l a: Oli miellyttävää kuulla toveri Pelto-
sen lausunto. Se oli tuollaisen vastuuntuntoisen, kokeneen
ja todella puolueen hyvää tarkoittavan miehen lausunto,
eikä siinä ollut mitään loukatun omanarvontunnon ja kärsi-
tyn vääryyden sanelemaa ilkeämielisyyttä. Ymmärrän kyllä,

että Varjosessa, joka on saanut likaryöpyyn toisensa jälkeen, on hiukan kostonhalua ja että hän haluaisi puolestaan kangeta, mutta meillä ei ole siihen varaa. Tämä julkilausuma kantaa vielä tällaista henkilökohtaisen loukkauksen leimaa ja kuulumme toveri Lumpeen toteavan, että on vanhemman polven ja nuoremman polven välinen skisma olemassa. Meillä ei ole varaa antaa liian paljon valtaa tunnepolitiikalle, se on vastuutonta politiikkaa, ja sen vuoksi toivoisin, että julkilausuma sovitettaisiin siihen tyyliin, että pyyhittäisiin kaikki pois, mikä kantaa asiattomuuden leimaa. Tässä on eräitä sellaisia kohtia, joita ei kukaan kunnan mies voi sulattaa. Jos sanomme näin: "Puolueneuvosto velvoittaa puolueen jäsenet hankkimaan eduskuntaryhmän ja Puoluetoimikunnan suostumuksen, ennenkuin he antavat lupauksen menostaan" niin jokainen loogillinen ihminen vetää johtopäätöksen, että tämä on muistutus näille hallituksen jäsenille. Ja kuitenkin ovat nämä kolme saaneet luvan. On väärin ryhtyä heitä lyömään. Ei sillä auteta maan ja työväen asiaa tippaakaan. Se on toivotonta neulanpistopolitiikkaa, ei se millään tavalla nosta puolueen arvovaltaa, se laskee sitä.

Sitten on tämä kohta, missä sanotaan, että meidän pitäisi saada harjoittaa itsenäistä politiikkaa. Minulla on sellainen kuva, että jos joku mies rupeaa minulle puhumaan, että tässä on semmoinen poika, joka on herra talossa, hän ei sitä olekaan. Mikäli meidän puolueemme ja eduskuntaryhmämme on arvoaltaansa menettänyt, niin hankkikoot sen työllään takaisin, mutta ei tällaisilla fraaseilla.

Eräistä muistakin kohdista tekisi mieleni sanoa. Täällä on kohta, jossa sanotaan, että tämä kolmisopimus on ollut väärä ja johtanut huonoihin tuloksiin. Nytkö se vasta todetaan? Sitähän on jo vuosi sovellutettu. Jos meillä

on vähänkin logiikkaa, niin meidän pitää ottaa kukin asia oikealla kohdallaan. Jos ryhmä ei ole pystynyt noudattamaan ja soveltuttamaan tekemäänsä sopimusta, niin tämä asia on toisessa yhteydessä käsiteltävä kuin hallituksen muodostamiskysymys. Näin ollen minä katson, että tästä pitäisi jättää hyvin paljon pois, etupäässä puoluetovereitamme koskevat letkaukset ja kaikki tuo, mikä siinä on epäasiallista, mikä nim. ei koske tällä kertaa käsiteltävänä olevaa asiaa, ja siinä loppujen lopuksi on hyvin vähän, mitä siihen voidaan jättää. Tällaisenaan en voi julkilausumaa hyväksyä.

M a n s n e r : Julkilausumaan nähden täällä lähdetään aivan väärältä linjalta. Minun nähdäkseni halutaan unohtaa se tosiasia, että puolue on asetettu tämän hallitusvaihdon yhteydessä kiertoon asemaan. Sen täytyy reilusti ja selvästi todeta, että se on tapahtunut sellaisia muotoja käyttäen, joita puolueneuvosto ei voi hyväksyä.

Mitä tulee kolmanteen kappaleeseen, josta Kajala huomautti, että se on niinkuin neulanpisto ja sormenosoitus tovereita kohtaan, niin ~~se on~~ tässä tilanteessa ^{on} osoittautunut aivan välttämättömäksi korostaa puolueen voimassa olevien menettelytapojen sitä kohtaa, jossa juuri hallitukseen menon ehdoksi asetetaan, että siihen lupa hankitaan, ja kun tämä todetaan, että siitä ei ole hankittu, niin totta kai puolueneuvoston kurinkin vuoksi täytyy korostaa tätä kohtaa. Ja ^{ne} jotka ovat sitä vastaan rikkoneet, heidän täytyy ottaa tämä oikaisu huomioon. Se on sangen loogillista ja luonnollista. Mitä merkitystä menettelytapapäätöksillä on, ellei niitä noudateta ja ellei juuri puolueneuvosto, puoluekokousten väliaikojen korkein elin

valvo, että näitä päätöksiä noudatetaan. Kyllä se on vähin, mitä minun nähdäkseni puolueuueuvosto voi tässä asiassa sanoa. Eri asia on, mitä tästä hallituskysymyksestä sitten sanotaan. Ko. toverien ei pitäisi nähdä oma asemansa tärkeämpänä kuin puolueen asema. Toivoisin, että he eivät vetäisi puolueuueuvoston päätöksestä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tässä ^{Julkilausuma} kirjelmässä puolueuueuvosto joka tapauksessa antaa tukensa ja kannatuksensa näille ministereille ja siinä tunnustetaan, että tässä tilanteessa puolueuueuvosto katsoo, ettei voida vetää niin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, että edustajat olisi kutsuttava hallituksesta pois, se jättää ne edustajikseen hallitukseen, mutta jättää puolue-elimille vapaat kädet, niinkuin tavallisissakin oloissa, harkita, miten kauan nykyisten edellytysten vallitessa puolue voi olla hallitusvastuuta kaantamassa. Siinä ei pitäisi olla mitään loukkaavaa. Mitä kolmen yhteissopimukseen tulee, on muistettava, etten minä sen paremmin kuin eräät toisetkaan ole täällä selostanut sitä, mitä me henkilökohtaisesti ajattelemme, vaan mikä on järjestöväen kanta.

Puhetta ryhtyy johtamaan Aaltonen.

A a l t o n e n : Tahtoisin ensinnä huomauttaa, mikäli koskee kolmen suuren sopimusta, että kun käsitellään tätä asiaa, niin tähän ei käytännöllisesti vielä lopullisesti merkitse tämän sopimuksen tai julistuksen irtisanomista sehän jätetään eduskuntaryhmän ja puolue-elinten harkittavaksi, siis niiden johtopäätösten teko, mitä tästä kriitikistä on sanottava. Niinkuin tämä on nyt kirjoitettu, tästä päätöslauselmasta ei liian pitkälle menevää johtopäätöstä ole vedettävä. Oleellisin puoli on, että tässä julkilausumassa meidän taholtamme korostetaan sitä, ettei julistusta ole noudatettu tai pyrittykään noudattamaan sillä ta-

valla, kuin me olisimme tahtoneet sitä noudattaa ja alleviivataan erikoisesti sitä, että kaksi kolmen suuren julistuksen osakumppaneista on käyttänyt julistusta meitä vastaan ja se tässä todetaan. Ja kyllä minun nähdäkseni meidän jo taktillisessakin mielessä, vaikka ei nyt niin paljon tällä taktikoitaisikaan, on sanottava arvostelu niin hyvin ja ennenkaikkea maalaisliiton taktikoimisesta, joka tästä on yrittänyt saada itselleen mahdollisimman paljon kuin myöskin SEDL:n taktikoimisesta. Tämä julkilausumassa on tahdottu tuoda voimakkaalla tavalla esille ja sitä puolta tässä asiassa on korostettu.

Mitä sitten tulee julkilausuman alkuosaan, niin täällä lähän on yleensä ja jo aikaisemmissa puoluetöimikunnan ja valmistavan valiokunnan jäsenten ryhmäkokouksissa todettu se, että hallituskysymyksen loppuvaiheessa me emme ole saaneet sanoa sitä, mihin meillä olisi pitänyt olla oikeus. Tästä me olemme siis olleet yksimielisiä ja tätä on kritikoitu hyvin voimakkaasti, myöskin eräät niistä miehistä, jotka nyt istuvat hallituksessa, ~~ja~~ myöntävät tämän kritiikin tältä osaltaan oikeaksi. (Kallinen: Se myönnetään!)

Täällä Kajala kiinnitti huomiota julkilausuman kolmanteen kappaleeseen, jossa puolueuueuvosto velvoittaa puolueen jäsenet hankkimaan eduskuntaryhmän ja puoluetöimikunnan suostumuksen. Tämä on vain, niinkuin täällä jo sanottiin, puolueen voimassa olevien menettelytapaoheiden noudattamisen tehostamista, ja nimenomaan jokainen, joka tämän lukee, huomaa, ettei se ole itsetarkoitus, koska vasta nykyiseen hallitusjupakkaan tullaan seuraavassa kappaleessa. Sitä on korostettu tulevaisuutta silmälläpitäen ja sen vuoksi, jotta tässäkin kohden ei nyt tarvitsisi epäillä, ettei

näin ole asianlaita, voisi hyvin helposti tämän kappaleen alkuosan korjata. Minulla puolestani ei olisi mitään sitä vastaan, jos sen esim. sanoisi muuttaen sanamuotoa esim. näin: "Korostaen puolueen menettelytapapäätösten noudattamisen tärkeyttä vastedes puolueenusto velvoittaa puolueen jäsenet jne." Se olisi minun mielestäni sillä autettu. Ei tällaisista seikoista, joista itse asiassa voimme olla yksimielisiä, kannata väitellä eikä tuijottaa aivan yksityisiin kohtiin sokeiksi, niin että toinen sanoo, ettei siinä ole mitään järkeä, mitä toinen sanoo, vaan siinä on järkeä, mitä minä itse sanon. Meidän täytyy ottaa nämä asiat järkevästi.

Lisäisin tähän edelliseen nähden, että kaikki se, mitä tässä alussa on ja mitä on sanottu tuosta yhteistyösopimuksesta, se ei ole siis millään tavalla sellaista, joka voisi olla yhteydessä näiden hallitukseen menevien puoluetovereiden arvostelun kanssa. Nehän ovat asioita, joista puolueenusto voi päätellä, ilman että siitä nyt hallitukseen mennyt toveri voisi loukkaantua. Nehän eivät ole yhteydessä sen asian kanssa. Se asia on käsitelty tämän päätöslauselmaluonnoksen neljännessä kohdassa, joka on muodostettu sillä tavalla kuin minä täällä äsken esitin. Asia on sillä tavalla, että kun tällainen pyykki on pantu pestäväksi, siinä puhutaan tietysti kritiseeraten ja arvostellen, mutta kyllä meidän on täytynyt tässä puolueessa monta kertaa niin yhden kuin toisenkin ottaa vastaan kritiikkiä ja palis-

tua siihen. Asiahan on sillä tavalla, että kokouksessa haukutaan ja luetaan ponnet eikä se, jos vähän tikulla silmään pistää, ole vielä niin hirvittävä asia, varsinkin, jos silmä kuitenkin vielä jää jäljelle. En minä halua tässä yhteydessä millään tavalla kiristää tätä tilannetta hallitukseen joutuneiden, luultavasti heidänkin kannaltaan vähemmän mieluisaan paikkaan joutuneiden ja muiden välillä. Sanon tämän siksi, koska minäkin olen ollut tätä alkuperäistä ehdotusta valiokunnassa nyt muokkaamassa ja se on tehty nimenomaan siinä mielessä, jotta kiristymisen tässä asiassa ei nyt tarvitsisi tulla suuremmaksi kuin mitä se tosiasiasa on.

V a r j o n e n : Täällä käydyssä keskustelussa on lukuisissa puheenvuoroissa yritetty tehdä tämä koko kysymys aivan tyhjänpäiväiseksi ja selittää asioita niin, että tässä itse asiassa on kysymys eduskuntaryhmän ja puolue-elinten huonosta asioiden hoidosta. Täällä on myöskin kovin paljon puhuttu siitä, että Peasivuoren harteille on asetettu hallituksen muodostaminen ja että hän ei ole siinä nyt onnistunut, koska on kokematon poliitikkona. Pyydän huomauttaa, että tämä ei ole merkki huonosta asioiden hoidosta, vaan eduskuntaryhmän sihteerin mitä aktiivisimman toiminnan merkki. Ei hänen olisi tarvinnut suinkaan tehdä edes niin paljon kuin hän toiminut, jollei hän olisi tuntenut kiinnostusta asiaan.

Minulle on tullut seurattuani tätä asiaa jälkeenpäin ja kuunneltuani yksityiskohtaisia kuvauksia, se mielikuva, että tässä asiassa ei olisi voitu mitään sen enempää tehdä. Täällä on ollut puolueen puheenjohtaja,

eduskuntaryhmän puheenjohtaja ja kaikki mahdolliset instanssit. Ei puoluetoimikunnallakaan ole käytettävänä mitään ohra-laitosta, joka voi panna toimeen mitään puhelinkuuntelua ja ottaa selvää, koska Pekkala kullekin soittaa. Ne, jotka ovat hallituksen muodostamisen suorittaneet, ovat halunneet hoitaa asian oman mielensä mukaisesti hiljaisesti, ja se on heidän kannaltaan aivan oikein. He ovat halunneet asettaa meidät selvien tosiasioitten eteen ja sillä hyvä. Ja kyllä me olemme kovin sinisilmäisiä, jos siunaamme tämän sellaise-naan.

Tässä asiassa on taas ilmennyt sama seikka kuin monta kertaa aikaisemminkin. Nykyisessä vaiheessa puoluees-sa halutaan haukkua omia ja silittää toisten ja vieraiden puolueiden politiikkaa. Se on ollut tällaista itseruoskintapo-litiikkaa, jota halutaan nähtävästi edelleen jatkaa.

Edellisessä keskustelussa on ilmennyt myöskin se seikka, että toisaalta katsotaan asioita määrättyltä kannal-ta ulkopoliittisesti ja hyvin ja määrättyltä kannalta sisä-poliittisesti. Tuo ulkopoliittinen katsantokanta toisaalta lähtee eräänlaiselta hyväuskoiselta pohjalta ja samaa on sanottava sisäpoliittisesta katsantotavasta.

Kai me kaikki myönnämme, että tuo kolmen suuren ju-listus on hyvä julistus. Sehän on suurin piirtein meidän lähiajan ohjelmamme. Mutta eihän tästä ole kysymys. Voin mainita, että alun pitäen, silloin kun kolmen suuren yhteis-työjulistus oli puoluetoimikunnan käsiteltävänä noin vuosi sitten, silloin esiintyi tämän ympärillä erimielisyyttä. Silloin selitettiin, niinkuin nyt uudelleen, että se on hyvä ehdotus, että sitä pitää käydä toteuttamaan, ettei sitä vastaan voi olla mitään. Toiselta puolen esitettiin

se oletamus, että tässä on tarkoitus saada aikaan blok-kimuodostuma, jota voidaan käyttää väärin myöskin meitä vastaan. Nyt me olemme tulleet tähän vaiheeseen ja me toteam-me, että näin on todella käynyt. Eivät kommunistit maksa viittä penniä tällaisen julistuksen sisällöstä, se on heille aivan samantekevä, mikä paperi se on, kuten maa-laisliiton kannalta myöskin. Se on puhdas taktillinen temppu, se on alun perin ulkopoliittinen temppu. Ainoat, jotka ovat ottaneet sen kovin sinisilmäisen rehellisesti tai ainakin yrittävät uskotella sitä edelleen, että se on sellaisenaan otettava, ovat sosialidemokraatit. Me yritämme vain uskotella, että nyt on tehtävä kauhea ponsi siitä, että sitä on ryhdyttävä toteuttamaan.

Täällä on ilmennyt myöskin selvästi se erimieli-syys, joka puolueen keskuudessa nyt on. Toisaalta halu-taan taistella sosialidemokraattisen puolueen itsenäisyy-den puolesta ja toisaalta halutaan nyt hoitaa asioita hieman toisella tavalla: antaa mennä asioiden virran mu-kana. Täällä on tuollainen herpeantunut mieliala, joka ei minun nähdäkseni - se on käsitykseni - ennusta hyvää tälle puolueelle.

Kajala on yrittänyt käyttää demagogiaa. Ymmärrän hyvin, että hän on ollut hyvin onnistunut kunnallisvaa-lipuhuja Tammelassa ja marmasti muuallakin, mutta toivon kuitenkin, ettei tällainen kunnallisvaalitehoisi puolueen jäseniin, että puolueessa nuoret yrittävät ponnistella pinnalle kovasti. Ei tästä ole kysymys. Ei ole jakaantumista vanhojen ja nuorten välillä, kyllä eri katsantokantoja edustavat jakaantuvat aivan tasaisesti eri ikäluokkiin; se on neulanpistopolitiikkaa yrittää

puhua nuorten miesten politiikasta jne. osoittamalla nimen-
omaan määrättyyn henkilöön. Enkä minä myöskään ole yhtään
loukkaantunut kommunistien herjausryöpyistä, en minä siltä
kannalta lähde asioita katselemaan. Toivoisin, että meidän
hallituksessa olevat toverimme eivät saisi tartuntaa siitä
prinsessamaisesta herkkyydestä, josta eräällä taholla on
puhuttu. Kyllä meidän täytyy myöntää, ettei normaalissa
oloissa tämä kävisi päinsä. Luuleeko Kallinen, että
normaalissa oloissa puolueelle annettu asinpotku olisi
otettu vastaan vaikenemalla (Kilpi: Ei koskaan kysytty
puoluetoimikunnalta ja eduskuntaryhmältä, vaan sanottiin
vain, että tästä on sovittu.) Asiaa on katsottava siltä
kannalta, että me puolueenuevoston kokouksessa olemme myös
tosiasioiden edessä. Jos me annamme itseäänruoskivan ja
täysin vetisen päätöslauselman, niin asia on pilattu täy-
dellisesti. Kyllä tuo alkuperäinen esityksin on hyvin lie-
vä niiden taholta, jotka ovat asiaa katsoneet jyrkästi ja
äärimmäisyyden huomioon ottaen nämä henkilöt ovat huomaut-
taneet, että tällä ei ole mitään arvoa. Kyllä maailma odot-
taa puolueenuevoston päätöstä ja kyllä tämän puolueenuevoston
päätöksessään täytyy esittää jotakin sellaista, että myös-
kin ulkopuoliset näkevät, että sos.-dem. puolue vielä elää
eikä ole aivan niin lyöty kuin se käytännöllisessä politiikas-
sa näyttää olevan toisten johdettavana.

K a l l i n e n: Me asianalaiset pidimme pienen
neuvottelun ja pyytäisin esittää sen neuvottelun tulokset.

Tässä kahdessa ensimmäisessä kappaleessa lausutaan
verraten selvä ja voimakas moite sen menettelytavan johdos-
ta, jota nyt hallitusta muodostettaessa asian loppuvaiheissa

on suoritettu. Me hyväksymme sen täysin. Me alunperin olemme
kaikki olleet sillä kannalla, että siitä kannattaa sanoa ja
on sanottava ja me hyväksymme siis aivan tällaisenaan.
Kolmannessa kappaleessa puheenjohtaja jo täällä esitti oman
ehdotuksensa korjaukseksi, jossa esiintyy sana vastaisuudes-
sa. Me pidämme sen juuri tärkeänä. Ajattelimme tästä, kun
muutosehdotusta emme halunneet tehdä, että olisimme tyyty-
neet, jos lause olisi aloitettu sanoilla: "Vastaisuuteen
näiden puolueenuevosto jne." mutta meillä ei ole mitään sitä
vastaan, jos tämä toveri puheenjohtajan ehkä vielä täydentä-
vä esitys säilyy, kunhan siinä selvästi esiintyy, että tämä
ei koske nyt tapahtunutta, vaan vastaisuutta.

Kolmannen kappaleen lopusta me haluaisimme jätettä-
väksi pois tuon viimeisen rivin "ja puolueen asemaa vahin-
goittaneina" sen takia, että se on jollakin tavalla liian
kompromettoiva ja pantaisiin siis sen sijaan piste näiden
sanojen edelle ja siitä jatkettaisiin, kun tässä on todettu
ja valitettu tapahtunutta sekä vaadittu, miten pitää vastai-
suudessa menetellä: "Siitä huolimatta puolueenuevosto asiasta
laajasti keskusteltuaan pitää hallitukseen kutsuttuja puolue-
en jäseniä puolueen edustajina hallituksessa". Tämä on nyt
se ajatus juuri, mitä me olemme puoleltamme tähdentäneet.
Kysymys ei ole suosioista eikä moitteesta meitä kohtaan per-
soonallisesti, kysymys on meistä hallituksen jäseninä ja
puolueen edustajina; joko meille annetaan tunnustus, että
me olemme kaikista näistä valitettavista tapahtumista huo-
limatta puolueen edustajina hallituksessa taikka se meiltä
evätään. Me katsomme, että jos se ilmoitetaan, että vain
pakkotilan tähden meidän annetaan siellä olla, niin meidän
asemamme jää ilmaan roikkumaan, ei sen takia, että se louk-
kaisi meitä persoonallisesti, vaan sen takia, että siinä

voidaan lukea se, että vain ulkopuoliset voimat ovat saaneet meidät myöntymään siihen, että me emme vedä näitä miehiä pois; ja minä uskon, että kaikki järkevät toverit kyllä myöntävät tämän ajatuksen oikeaksi ja voivat siihen yhtyä. - Näin olen jäisi kokonaan neljäs kappale pois ja sen tilalle tulisi juuri tämä minun lukemani ehdotus.

Sitten luimme tämän loppuosankin. Sehän ei koske nyt varsinaisesti meitä, siinä on vain kysymyksessä puolueuuvoston kannanotto ja ohjeet eduskuntaryhmälle ja me periaatteessa kyllä olemme näiden huomautusten kannalla. Mutta me toivosisimme kuitenkin, että siinä vielä harkittaisiin eräät sen sanontamuodot, että niihin tulisi vähän tuollainen arvokkaampi sävy. Niissä on nyt eräänlaista huonotuulisuutta, käytetään kirpeitä sanontoja, kun asian voi sen sijaan sanoa taidokkaasti ja samalla arvokkaasti. Tätä emme kuitenkaan esitä minkäänmoisena vaatimuksena, eihän meillä minkäänlaista oikeutta siihen ole, mutta esitämme tämänkin kainona toivomuksena yksinomaan ajatellen puolueuuvoston arvokkuutta. Tässä on muutamia tuollaisia sanontoja.

T u r u n e n: Toveri Palm mainitsi, miksei sosiaalidemokraateille otettu hallitusvastuuta, että olisi otettu pääministerin salkku. Me olisimme siinä tapauksessa saaneet SKDL:n ja maalaisliiton hoitaman politiikan omalle kontollemme eikä se olisi tuntunut miellyttävältä.

Asia, josta ei ole keskusteltu, mutta joka ohjelman ja menettelytapapäätösten mukaan kuuluisi puolueuuvoston harkittaviin asioihin, on myös hallituksen ohjelmakysymys. Sehän annettiin julkisuuteen ottamatta yhteyttä puolueemme.

L a h t i ilmoitti Kajalalle, ettei se pidä paikkaansa, ettei häntä olisi haluttu käyttää kunnallisena vaalipuhujana. Haluaisin sanoa vain sen, että mitä varten puolueuuvosto on koolla, ellei juuri siksi, että se saa vapaasti harkintansa perusteella tätä kysymystä ratkaista. Täällä on aikaisemmissa puolueuuvoston kokouksissa toiminut luottamustehtävässä olevat puoluetoverit prässääjinä. Koska oloaan syntäsiä vähän joka puolin ja kun valitettavasti myös puolueen omien johtavien ^{elinten} taholtakaan ei tätä kysymystä ole hoidettu kaikella tarmolla ja ponnella, mutta ratkaisevimmin on asiaan vaikuttanut kuitenkin ulkopuoliset voimat, niin käsitykseni mukaan puolueuuvoston pitäisi riittävän selvästi ilmoittaa käsityksensä tästä. Stilseeraamiset lienevät paikallaan, mutta itse asiaan nähden, ei yksinomaan hallituskysymyksen nähden, vaan vastaisuuteen nähden, myöskin kolmen suuren julistukseen nähden täytyy puolueuuvoston suorittaa jonkinlainen ja riittävän selvä kannanmerkintä.

Täällä on sanottu, ettei sopimuksella tai julistuksella ole suurtakaan merkitystä ja että puolueemme voi juuri korostamalla omalta osaltaan sen tehostamista tehdä jotakin sen hyväksi. Mutta älkää olko niin hyväuskoisia, kun on vastassa kaksi yhtä suurta puoluetta, jotka hoitavat kumarrellen asioita ottamatta lainkaan huomioon sitä, mitä me haluaisimme tässä yhteistyössä toteutettavaksi. Mitä mahdollisuuksia sos.-dem. puolueella on sitten käytännössä toteuttaa niitä, senhän olemme nähneet. Kyllä puolueella yhtenä julistuksen allekirjoittajana käsitykseni mukaan pitäisi olla oikeus nyt jo yli vuoden kokeiluajan jälkeen lausua käsityksensä julistukseen sisältyvistä asioista. On myöskin huomattava,

että tämä on eräs huomattavan tärkeä poliittinen kysymys myös-
kin sosialidemokratialle. Meillähän on pyritty uudemokratian
taholta, jos niin sanoisin, asettamaan häpeäpaaluun sellai-
set sosialidemokraattiset sanan selittäjät, jotka uskalta-
vat puolella sanallakaan arvostellen sanoa näistä taloudel-
lisista asioista. Ne ovat faskisteja, sellaisen nimen olen
saanut minä ja monet muut, jotka kansan keskuudessa liikkuvat.
Emme saisi sanoa sanaakaan siitä taloudellisesta kehitykses-
tä, joka on tapahtunut ja josta me sosialidemokraatit olem-
me olleet eri mieltä. Puolueneuvoston lausumalla onkin erit-
täin suuri merkitys sen vuoksi, että se olisi omiaan ryhdis-
tämään meitä. Siinä valossa minä näkisin ainakin tämän kol-
men suuren julistuksen toteuttamisen tehostamisella olevan
suuremman merkityksen kuin siten, että me esittäisimme tä-
män itsellemme ja pyrkisimme sitä toteuttamaan sen perus-
teella, minkä tähän asti olemme saaneet havaita, että me
ole pystyneet kommunisteille suorittamaan samanlaisia palve-
luksia, joita maalaisliitto pystyy heille tekemään ja
maalaisliitolle niitä palveluksia, koska me ajamme rehelli-
sesti työväenluokan ennen kaikkea taloudellisia kysymyksiä
emme näitä palveluksia, joita sosialidemokraatit tai kommu-
nistit suorittavat maalaisliitolle.

K a u k i n e n ehdotti, että valittaisiin pari
toveria esim. Voionmaa ja Kajala laatimaan päätöslauselmaa
sen esityksen pohjalla, minkä toveri Kallinen teki taikka
sitten toimitetaan äänstys. Esitti, että puheenvuorot
rajoitettaisiin.

P u h e e n j o h t a j a : Täällä on tehty esitys
puheenvuorojen rajoittamisesta. (Kokouksesta: Kannatetaan!)

K a u k i n e n : Tarkoitin eskeisellä, että pari
henkilöä lisättäisiin aikaisempaan toimikuntaan entisten
jäsenten lisäksi. Ehkä sopisi toveri Kallinen, joka on

tehnyt muutosehdotuksen.

P u h e e n j o h t a j a : Puheenvuorot rajoitet-
taneen pyydettyihin.

K a j a l a : kannatti Kaukisen esitystä ja toivoi,
että menettelytapavaliokuntaan tulisi tosiaan pari lisäjä-
sentä ja toveri Kallinen olisi yksi ja ehkäpä toveri Wirta-
nen toinen lisäjäsen.

Yhteistoiminnasta sanoakseni, on minusta ihmeellistä,
jos jotakin eroa on kommunistisen työläisen ja sosialidemo-
kraattisen työläisen taloudellisten etujen välillä. Kyllä
kummankin palkan pitää olla samassa suhteessa, ja jos on hy-
vää tahtoa, niin yhteistoiminta käy hyvin.

Varjoselle sivuhuomautus. En esittänyt mitään määrät-
tyä oppia, että täällä on vanhojen ja nuorten välistä kit-
kaa. Huomautin vain, että Lumme on huomannut sen kohdan.

Mansnerille huomautan, että minä olen ollut 20 vuotta
puolueessa ja aina ollut Mansneria vastaan yhtä aikaa lu-
kuunottamatta, kun hän oli rikkonut puoluekuria vastaan ja
oli potkittuna puolueesta pois.

P a l m : Totean, että se puhuja, joka minua vastaan
käytti puheenvuoron, vahvisti minun uskoni siitä, mitä ai-
kaisemmin olen lausunut, että minun käsitykseni on se, että
jos sosialidemokraattinen pääministeri olisi otettu, ei hän
suinkaan olisi laatinut sellaista hallitusohjelmaa, joka oli-
si ollut sosialidemokratialle vahingoksi, vaan hyödyksi.

K o s o n e n : On tullut selvitettyksi, että Pekkala
on pelannut jonkinlaista peliä hallitusta muodostaessaan
sekä että puolue-elintenkin taholta on tapahtunut taita-
mattomuutta. Olisi puolueneuvostolta väärin, jos se antaisi

kovin jyrkän päätöslauselman. Annan suuren arvon kaikelle sille, mitä tov. Voionmaa sanoi. Kyllä kaikkeen siihen, mitä tässä jyrkästi sanottaisiin kytkeytyy eräitä ulkopoliittisia vaaroja, ja siinä suhteessa meidän täytyy jakssa olla kärsivällisiä, että rauhan kysymys voitaisiin hoitaa mahdollisimman menestyksellisesti.

Kolmen suuren sopimuksesta ei kai ole tarkoitus päästä irti, mutta jokunen arvosteleva sana siitä kuitenkin voi sanoa. Maalaisliitto ja kommunistit ovat keinotelleet paljon edukseen ja me olemme saaneet tyytyä päällekatsojiksi. Haluaisin, että saataisiin mahdollisimman varovainen ja asiallinen lausunto, ja koska tov. Kallisella ei ole esitysoikeutta, ehdottaisin minä, että julkilausuma hyväksyttäisiin Kallisen tekemillä muutosehdotuksilla. Alku hyväksyttäisiin, kolmas kappale Kallisen tekemillä korjauksilla ja neljäs kappale pyyhittäisiin tarpeettomana ja vahingollisenakin pois.

H i l t u n e n: On selvää, että puolueneuvoston on aihetta sanoa, kysymys on vain muodosta. Puolueneuvosto on siksi arvovaltainen elin, että sen pitää harkita sanontapaansa. Me hallituksessa olevat toverit haluaisimme selvyden siitä, mikä on meidän asemamme hallituksessa. Meillä täytyy olla puolueneuvoston luottamus, jotta voisimme siellä olla. Kun julkilausuman kolme ensimmäistä kappaletta selvästi toteaa, että tapahtunut hallituksen muodostaminen ei voi tyydyttää puoluetta, kyllä se on aivan täydellisesti ja selvästi esitetty. Sen vuoksi ei meidän tarvitsisi äänestää minun mielestäni vaan voisimme hyväksyä yhteisesti julkilausuman (Kannatetaan)

W i r t a n e n: Olisin toivonut, että viimeisestä kappaleesta olisi jätetty pois pari lausetta. Siinä sanotaan: " sekä tekemään asianmukaiset johtopäätökset johtopäätöksensä ns. kolmen suuren puolueen yhteistyöstä". En käsitä, mitä sillä tarkoitetaan. Jos on tarkoitus pyrkiä tästä pois, en tahtoisi, että sitä näin sanottaisiin, koska minä tahtoisin sanoa, että pitäisi kehittää yhteistyötä, vasemmistojen yhteistyötä ainakin.

Sitten sanotaan: "Yhteistyö taloudellisissa ym. käytännöllisen politiikan kysymyksissä ei saa merkitä puolueemme politiikan yhtenäistämistä muiden ryhmien kanssa". Tämä on tietysti oikein, mutta se on tarpeetonta, se on jo sanottu ensimmäisessä lauseessa.

P u s a : Uskon, ettei Peltosen poisjättämiseen olisi syynä se seikka, että hän antoi Tannerille todistuksen sotasyylisyysoikeuteen. Uskon, että siihen on ollut syynä se, että tov. Peltonen on ehkä yrittänyt pitää Suomen puolia niissä taloudellisissa suhteissa, mitä meillä Neuvostoliittoon nähden on olemassa. Kyllä minusta puolueen neuvoston, joka antaa ohjeita hallitukselle, olisi syytä saada vapaasti antaa nämä ohjeensa, etteivät nämä hallituksessa olevat puoluetoverit rupea liian paljon mestaroimaan itsellensä toimintaohjeita.

L e s k i n e n: Kyllähän Pusa lausui lopuksi juuri totuuden. Nythän tässä vähin erin on tultu siihen, että puolueen hallituksessa olevat ministerit, eri tavoin hallitukseen tulleet, haluaisivat vähin erin esittää oman ohjelmansa, jonka puolueen neuvoston pitäisi hyväksyä kaiken tapahtuneen jälkeen, jotta he voisivat toimintaansa jatkaa hallituksessa ollessaan. Kyllä kai puolueen neuvostolla on oikeus todeta tapahtumat sellaisena kuin ne ovat ja

myöskin säilyttää se kappale, joka on ehdotettu poistettavaksi. En halua sanoista kiistellä, mutta kyllä kai ajatus pitää paikkansa. Eihän siinä ole kysymys normaalista oloista. Jos esim. pääministeri on todennut keskusteluissaan eräiden henkilöiden kanssa, että esim. Peltosta ei voida tässä tilanteessa ottaa hallitukseen, mutta sen jälkeen, kun rauha on tehty, eikö tämä ole epänormaali tilanne. Eihän tässä ole mitään mahdottomasti sanottu, vaan juuri sillä tavalla kuin asiointi on, ja on myöskin hyvä ja luonnollista, että puolue neuvosto katsoo, että eduskuntaryhmällä ja puolue-elimillä on kaiken tapahtuneen jälkeen oikeus määritellä tapaus tapaukselta kantansa hallituksen toimenpiteisiin.

Wirtanen sanoi, että sanomme asioista tahdittomasti. Mutta ei kai sekään tahdikasta ole, kun pääministeri ilmoittaa Takille, että asia tulee esille aikaisintaan maanantaina. Yleensä Wirtasen on turha puhua tahdikkuudesta. Jos on tahdikasta puhua kommunistien juhlissa tai juhla-vieraana jossakin kommunistien juhla kokouksessa, en minä sellaista tahdikkuutta ymmärrä.

Kajala puhui, kuinka henkilö, jolla on arvovaltaa ei puhu vaan toimii. Miten pääsemme tekoihin, kun emme tällaisen pienen tekeleen kohdalla pääse järkevään päätökseen. - Lahti kenttämiehenä korosti kentän mielipiteitä. Siellähän odotetaan nyt vain selviä menettelytapaohjeita. Kyllä siellä nyt tunnetaan lähiaikojen ohjelma ja aikaisematkin ohjelmat. Nyt on kysymys siitä, millä tavalla nyt vähin erin pitää kaikissa asioissa selvät suuntaviivat vetää, niin hallituskysymyksessä kuin käytännöllisissä toi-

menpiteissä muutenkin, ja siihenhän tämä jälkimmäinen osa, minun käsitykseni mukaan tärkein osa puolue neuvoston kannalta katsoen, tähtää ja siihen nähden eivät asianomaiset ministerit ole mitään erikoista sanoneet.

En minä käsitä, minkä vuoksi on tarpeetonta sanoa jotakin asiaa. Wirtanen käytti nimenomaan sanontaa "tarpeetonta", että olisi tarpeetonta ja että olisi jätettävä pois. Tämä ei ole tarpeetonta, vaan on välttämätöntä sanoa se mikä jälkimmäisessä osassa julkilausumaa on sanottu, sen vuoksi, että kentällä, meidän perusjärjestöissämme, kunnallisjärjestöissä ja piirijärjestöissämme vähin erin nähtäisiin, millä tavalla eräs puolueen päätösvaltainen elin katselee tilannetta, että siinä vedetään tämä selvä itsenäinen linja esille. Eihän ole kysymys, niinkuin Kajala sanoi, ulkopolittisista asioista. On kysymys siitä yhteistoiminnasta, joka kulkee läpi koko puolueen organisation ja jossa kentällä tarvitaan saada oikeus saada puolueen suulla sanottuna kuulla, että puolue on itsenäinen ja haluaa itse päättää asioistaan. Minusta puolue neuvoston pitää erityisesti pitää kiinni julkilausuman tästä jälkimmäisestä osasta, ja olen myöskin sitä mieltä, että koska neljännessä kappaleessa puhutaan siis todella tosiasiallisista asioista, sorvattakoon se sanamuoto tavalla tai toisella, mutta itse asiassa tässä myöskin on sanottava, niinkuin asiat todellisuudessa ovat.

P u h e e n j o h t a j a: Puheenvuorot ovat loppuun käytetyt. (Kilpi: Minä ainakin pyysin) Ehkä myönnetään ylimääräinen puheenvuoro Kilvälle.

K i l p i : Toveri Leskisen puheenvuoron alkuosa paljasti tämän lavastuksen taustan, mitä varten puolueuuvoston kokous on kutsuttu koolle. Siinä keinotekoisesti tahdotaan asettaa vastakkain meidät, jotka jo olemme hallituksessa ja puolueen muut johtavat elimet. (Leskinen: Aivan väärin. Mistä sanamuodosta se käy ilmi?)

Toveri Leskinen mainitsi, että meillä hallituksessa olevilla olisi oma ohjelmanne. Emme ole koettaneet puolueuuvostossa tai puolueessa ajaa mitään omaa ohjelmaa. (Leskinen: Olen vain järjestösihteeri) Tämän jutun vaihe on sellainen, että toveri Leskinen, joka on kai ollut Uudenmaan piirikokouksessa valmistuttamassa ponsilauselmaa, tietää aivan hyvin, että meillä kolmella oli kaikilla puolueen elinten suostumus ja me olemme menetelleet sen mukaisesti eikä siinä ole mitään moittimista.

Kun me olemme kaiken sen jälkeen, mitä varsinaiset puolueen palkatut virkailijat ovat täällä lausuneet, esittäneet oman ehdotuksensa neljännen kappaleen kohdalta, niin lyhyesti kertaan, että olemme täysin yksimielisiä siitä, että pidämme välttämättömänä, että puolueuuvosto määrittelee, olemmeko me sosialidemokraattisen puolueen edustajina hallituksessa vai ei.

P u h e e n j o h t a j a totesi, että keskustelu on päättynyt ja että Kaukinen on ehdottanut että menettelytapavaliokunta täydennettynä kahdella jäsenellä kokoontuisi julkilausumaa harkitsemaan. Esitti omana ehdotuksenaan seuraavaa: Kolmas kappale voisi alkaa esim. sillä tavalla, että: "Korostaan puolueen menettelytapapäätöksien noudattamisen tärkeyttä puolueuuvosto velvoittaa puolueen jäse-

net vastedes hankkimaan jne."

Mitä neljänteen kappaleeseen tulee niin luulisin, että me voisimme täällä nyt ketään loukkaamatta sanoa. Jätettäisiin ensimmäinen lause tästä pois, tämä "Normaalisissa oloissa jne" mikä sisältyi menettelytapavaliokunnan ehdotukseen ja, jotta tulisi se sanotuksi, mistä täällä on keskusteltu, minä ehdottaisin sen kuulumaan näin: "Puolueuuvostossa on herätetty kysymys puolueen edustajien kutsumisesta pois hallituksesta. Tässä vaiheessa puolueuuvosto ei kuitenkaan ole halunnut käyttää tätä parlamentaarisen järjestelmän suoma oikeutta ja siten aiheuttaa maahan hallituspulaa, vaan antaa hallitukseen kutsu-^{el}tuille puolueen jäsenille oikeuden olla hallituksessa puolueen edustajina". Ja sitten jatkuisi: "Eduskuntaryhmän ja vastuunalaisten puolue-elinten ratkaistavaksi jää, miten kauan puolue nykyisillä edellytyksillä katsoo voivansa olla mukana kantamassa halitusvastuuta." Jos me tästä voisimme sopia, niin silloin olisi tullut tyydytetyksi myöskin ministerit ja päästäisiin tässä yksimielisyyteen. Tämän ei pitäisi enää ketään loukata.

K a l l i n e n : Pyytäisin hallitustoverieni puolesta oikeutta harkita tätä asiaa, edelleen tätä uudistettua muotoa. Emme voi ilman muuta hyväksyä sitä.

K a u k i n e n : Kyllä minä edelleenkin esittäisin valiokunnan asettamista, se ei vie paljon aikaa.

P u h e e n j o h t a j a : Kysymys koskee vain tätä käytännöllistä menettelyä.

M a n s n e r : Olen sitä mieltä, että jos entinen menettelytapavaliokunta rupeaa sitä sorvaamaan, niin on syytä heittää se pelloille ja valita aivan uusi. Ei lukumäärän suuruus tässä mitään auta.

Lanto

~~Lankinen~~ : Tässä on muutama minuutti aikaa junan lähtöön. Olisin sitä mieltä, että periaate ratkaistaan, mutta jätetään stilisoiminen valiokunnalle.

Lahminen : Olisin valmis hyväksymään sen tuollaisena, siinä on sanottu puolin ja toisin. Jos ministerit haluavat miettimisaikaa, niin annettakoon se heille.

Puheenjohtaja : Ehkä tämä muuten hyväksytään sellaisenaan.

Hyväksytään.

Puheenjohtaja : Jatketaan kokousta.

Kallinen : Olemme valmiit hyväksymään tämän, mutta yhdellä ehdolla. Ehdottaisimme tässä muutamaa selvennystä. Minä luen koko tämän lauseen: "Puolueneuvostossa on käsitelty kysymys puolueen edustajien kutsumisesta pois hallituksesta. Tässä vaiheessa puolueneuvosto ei kuitenkaan ole halunnut käyttää tätä parlamentaarisen järjestelmän suoma oikeutta ja siten aiheuttaa maahan hallituspulaa", ja tämän jälkeen me pyytäisimme: "vaan pitää hallitukseen kutsuttuja puolueen jäseniä puolueen edustajina hallituksessa." Silloin tulee selvästi sanotuksi se toteamus, jota me katsomme välttämättä tarvitsevamme. Loppu sitten saisi olla niinkuin tässä ehdotuksessa. Tämä on siis vain selvennys, että tämä selvä valtakirja meille annetaan siitä, ketä hallituksessa edustamme.

Mansner : Kyllä minusta tämän selvennyksen voi hyväksyä, sehän merkitsee vain selvennystä itse asiassa.

Puheenjohtaja : Keskustelu asiasta on siis päättynyt. Erityisesti täällä hallituksessa olevat jäsenet ovat valmiit hyväksymään menettelytapavaliokunnan eh-

dottoman kohdan sillä tavalla, kuin minä sen ensiksi tässä tulkitsin pienellä korjauksella, joten koko kohta tulisi kuulumaan: "Puolueneuvostossa on herätetty kysymys puolueen edustajien kutsumisesta pois hallituksesta. Tässä vaiheessa puolueneuvosto ei kuitenkaan ole halunnut käyttää tätä parlamentaarisen järjestelmän suoma oikeutta ja siten aiheuttaa maahan hallituspulaa, vaan pitää hallitukseen kutsuttuja puolueen jäseniä puolueen edustajina hallituksessa. Eduskuntaryhmän ja vastuunalaisen puolue-elinten ratkaistavaksi jää, miten kauan puolue nykyisillä edellytyksillä katsoo voivansa olla mukana kantamassa hallitusvastuuta". Tämä ehdotus voitaneen hyväksyä.

Hyväksytään.

Puheenjohtaja : Kun koko menettelytapavaliokunnan ehdotus muilta kohdiltaan jo äsken tuli hyväksytyksi, on tämä kysymys loppuun käsitelty. *(Puhelut loppu. Liite n:o 7.)*

9.§.

Puheenjohtaja totesi, että työlista on loppuun käsitelty ja kokous on loppunut. Päättäjäsiksi laulettiin Vala.

Kokouksen
lopettaminen

Kokous päättyi klo 19.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Kokouksen puheenjohtajat.

(Kokouksen sihteerit.)
Kokouksen sihteerit.

Tämän pöytäkirjan olemme tänään tarkastaneet sekä kokouksen päätösten ja menon mukaiseksi havainneet.

Helsingissä, päivänä kuuta 1947.

Kokouksen valitsevat pöytäkirjan tarkastajat.

TYÖJÄRJESTYS

Sos.-dem. Puolueneuvoston kokouksessa 30/3-46

1. Menettelytapavaliokunnan asettaminen,
2. Tilannekatsaus (puoluesihteri Varjonen)
3. Alustavat puheenvuorot (Lumme, Paasivuori)
4. Keskustelu ja päätös.
5. Muut mahdollisesti esille tulevat asiat
6. Kokouksen lopettaminen.

Lausuntoa esittiin aluksi puolueneuvoston puolesta. Tiedotusten että ryhmän neuvottelijain lausujen tietojen mukaan - että seuran toiminta selvittely työntekijä tilaisissa, jolloin puoluetoimintatarkastus olisi voimassa kokouksessa. Järjestyksessä on käyty ilmi, että hallitukselta kuitenkin tullaan kokouksessa saamaan suostusta. Hallituksen puolesta Pekuri esitti eri tavalla suostusta sosiaalidemokraattisille ministerikandidaateille tiedustellen, olisivatko he suostuvaisia suostutukseen. Kukaan hän ei irty-

V a r j o n e n: Arvoisat puolueeneuvoston jäsenet!

Liite 2.

Puolueeneuvosto on jouduttu kutsumaan kiireellisesti koolle hallituskysymyksessä syntyneen sosialidemokraattisen puolueen kannalta

vakavan selkkauksen johdosta. Lehdistössä samoin kuin eräissä piirikokouksissa on jo melko seikkaperäisesti käsitelty tapahtunutta, mutta siitä huolimatta on aihetta täällä suorittaa asian perinpohjaisempi selvittely, jotta puolueeneuvosto voisi päätöksensä tehdä riittävän aineiston pohjalla. Täällä on mahdollisuus saada selostus tapahtumien yksityiskohtaisesta kulusta; on tarkoitus, että ryhmän puheenjohtaja ja sihteeri selostavat asioita, joten minä puolestani rajoitun esityksessäni itse hallituskysymyksen osalta aivan oleellisimpaan.

Kuten julkisuudessa on mainittu, tapahtui hallituksen muodostamisen loppuvaiheissa sos.-dem. eduskuntaryhmän ja puolueen vastuunalaisten elimien sivuuttaminen. Eduskunta hajaantui lomalle viime perjantaina, ja tällöin hallituskysymyksen edelleenhoitaminen jätettiin ryhmän valmistavan valiokunnan ja puoluetoimikunnan Helsinkiin jääneiden jäsenten harteille. Tässä vaiheessa oltiin tultu siihen tulokseen, että hallitukseen olisi jäätävä aikaisempien ministerimme ja lisäpaikka täytettävä joko SAK:n miehellä tai siirtävän edustajalla. Salkkujen jaosta ei tällöin vielä ollut yksityiskohtaisemmin puhetta.

Lauantaina elettiin siinä käsityksessä - sekä virallisten tiedoitusten että ryhmän neuvottelijain saamien tietojen mukaan - että asian enempi selvittely lykkääntyisi tiistaihin, jolloin puoluetoimikuntakin olisi voinut kokoontua. Jälkeenpäin on käynyt ilmi, että hallituslistaa kuitenkin pantiin kokoon kaikessa hiljaisuudessa. Hallituksen muodostaja Pekkala soitti eri tahoille maaseutua sosialidemokraattisille ministerikandidaateille tiedustellen, olisivatko he suostuvaisia mukaantuloon. Niinpä hän oli lyhy-

essä puhelinkeskustelussa kansanedustaja Kallisen kanssa, joka silloin oli Tampereella. Kallinen kertoo tiedustelleensa, mitenkä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä asiaan suhtautuu. Kysymys oli tosiaan aiheellinen, koska Kallisen ehdokkuudesta ei aikaisemmin ollut edes puhetta. Ministeri Pekkala ei kuitenkaan ryhtynyt asiaa selittämään. Ja ottamatta kosketusta puolueen virallisiin taikka epävirallisiin elimiin hän sitten sunnuntaina vie listansa presidentille saaden sille hyväksymisen.

Sosialidemokraattinen puoluetoimikunta kokoontui tiistaina heti aamulla. Keskustelun jälkeen se yksimielisesti päätti esittää ministeri Pekkalle kantanaan, että hallituksen samana päivänä kello 10.30 tapahtuvaksi ilmoitettu uuden hallituksen virallinen nimitäminen siirrettäisiin siksi, että eduskuntaryhmän valmistava valiokunta ja puoluetoimikunta olisivat voineet asiaa käsitellä. Tähän pyyntöön ei suostuttu.

Asiasta aiheutuneessa jälkikeskustelussa on eräillä tahoilla huomautettu, että hallituksen muodostaminen on sujunut täysin normaalia rataansa, aikaisemmin oli sovittu paikkojen lukumääräisestä jaosta puolueyhmiön välillä. Pääministerillä täytyy olla oikeus itse valita henkilöt, jotka hän hallitukseensa ottaa --näin sanotaan - siis asiat ovat täysin järjestyksessä.

Jos katselemme asiaa parlamentarismien kannalta kokonaan kooten käytännöllisen politiikan ulkopuolelle, voidaan tietysti tuotakin kantaa puolustaa. Valtiosääntöisesti ei tunneta edes puolueita tai puolueyhmiä eduskunnassa. Puhtaaksiviljellyn teorian kannalta ei tarvitsisi edes ottaa huomioon salkkujen jakoa puolueiden kesken, kunhan ministerit vain ovat "hyvämaineisia, syntyperäisiä Suo-

ovat varmasti erinomaisen tunnetut. Mutta nyt sattunut tapaus ei ole suinkaan rinnastettavissa aikaisemmin mahdollisesti esiintyneisiin. Ei kai liene koskaan tapahtunut, ettei keneltäkään vastuunalaiselta ryhmän jäseneltä olisi teidusteltu tai saatu suostumusta puolueen edustajien nimiluettelosta hallitukseen. On viitattu Tanneriin, jonka kai pitäisi vihdoin saada olla rauhassa ristikoiden takana. On sanottu, että usein on kysytty vain hänen mielipidettään. En tiedä, pitääkö tämä paikkaansa, mutta jos häneltä on kysytty, silloin asia on toinen. Tanner nautti varmasti ryhmän luottamusta ja hän kaiketi vastasi ryhmän edessä myös osuudestaan hallituksen muodostamisessa. Mutta missä on nyt ne ryhmän luottamusta nauttivat henkilöt tai henkilö, jota on kysytty tai joka on suostunut sos.-dem. ministerilistan kokoonpanoon? Jos sellainen on olemassa, niin on hän ainakin henkilö, joka tiukasti katkaa julkisuutta.

Näin ovat asiat muodollisesti katsoen. Voidaan kysyä, mitä tällaisena vakavana ja sekasortoisena aikana, jolloin rajat muotojen ja muodottomuuksien välillä ovat varsin heikot, kannattaa pitää näin suurta melua sattuneesta "etikettivirheestä". On heti alkuun sanottava, että asialla on puolueemme kannalta erittäin tärkeä poliittinen merkitys. Juuri näiden poliittisten seikkojen vuoksi puolueenuevosto myös nyt on kutsuttu koolle.

Kuten aikaisemmin mainitsin, lähdettiin siitä olettamuksesta, että hallitukseen jäisivät entiset ministerit, siis Hiltunen, Kilpi, Takki ja Peltonen. Ministeri Pekkalan muodostamasta hallituksesta oli kuitenkin jätetty pois ministeri Peltonen, ja tämä on tehty eduskuntaryhmää ja puoluetta kuulematta. Ei tässä yhteydessä kannata virittää keskustelu siitä, onko kansanedustaja Peltosen

Ryhtymättä syvemmältä penkomaan hänen hallitukseen menonsa vaihteita totean vain, että hän meni hallitukseen alunperin ryhmän suuren enemmistön - ja samalla puolueen suuren enemmistön - nimenomaisena luottamusmiehenä. Tässä mielessä hän oli myös ainoa sanoisinko "sisäpoliittinen" puolueen edustaja. Ei tietysti oli syytä ryhtyä jakamaan hallituksessa olleita ja olevia enemmistöihin tai oppositioihin, riittää, kun totean, että olosuhteiden seurauksesta Pelto-
sesta oli tullut eräänlainen lippu ja symboli. En suinkaan halua väittää, että toveri Peltonen olisi edes omasta halustaan tätä asennetta ottanut, mutta politiikassahan ei asianomaisella itsellään ole tässä suhteessa paljonkaan sanottavaa.

virhelaskelmaa ja virheilmiä välttämiseksi. Kysymys

suhteessa tuskin enää on kovin paljon tehtävissä, mutta asian ydinhän on, niinkuin edellä mainitsin, puolueemme asemassa ja niissä seikoissa, joista tämä hallituskysymys on yksi esimerkki. Me olemme saaneet tavallaan jonkinlaisen hälytyksen ja meidän on todettava täällä, että asiat ovat luisumassa huonoille raiteille.

On totta, että me sosialidemokraati olemme saaneet koko puoluehistoriamme ajan elää tavalla taikka toisella alistetussa asemassa. Mikäisemmin porvaristo yritti pitää sosialidemokraatteja määrätietoisesti toisen luokan kansalaisten asemassa. Sillä taholla osoitettiin taipumusta nyppiä esiin valitiollisen elämän parrasvaloon, "hyväksytyiksi kansalaisiksi", henkiköitä, jotka porvaristo piti itselleen vähiten vaarallisina ja jotka eivät noudattaneet sosialidemokraattien itsenäistä taistelulinjaa, vaan olivat "siltä väliltä". Nykyisinä aikoina sama taktikka on otettu käytäntöön määrätietoisemmin valmisteltuna kommunistein toimesta ja heidän johdollaan. On selvää, että itsenäinen, riippumaton sosialidemokraattinen liike tässä maassa, sen enempää kuin muuallakaan maailmassa, ei kuulu sen enempää porvarsiton kuin kommunistienkaan piirustuksiin. Se muodostuu toisinaan - kun hätä on suuri - taholta taikka toiselta katsoen eräänlaiseksi pelastusrenkaaksi, johon konjunktuurien vaihdellessa voidaan tarttua; väitetään, että hukkuva tarttuu oljenkorteenkin. Mutta niin porvaristo kuin kommunistitkin kohottavat yhtä säännöllisesti ja vuoron perään taisteluhuutonaan "Murskatkaa tuo hävytön".

Sosialidemokratialla on poliittisena liikkeenä omat heikkouksensa. Se on demokraattinen, suvaitsevaisuuteen ja asteittaiseen kehitykseen perustuva liike. Sen ei ole helppo torjua häikäilemättö-

miä päällekkäviä, joiden määrätietoisen tarkoituksena on lakais-
ta "keskustelijat" tieltään ja asettaa tilalle oma valmis maailmansa.
Ei ole sattuma, että natsit selviytyivät niin kivuttomasti sosiali-
demokraateista eikä myöskään ole perustelematonta se väheksyvä kie-
lenkäyttö, jota kommunistit sosialidemokraateista viljelevät taktiil-
lisissa piirustuksissaan.

Me olemme tilapäisten olosuhteiden vaikutuksesta nyt joutuneet
samantapaiseen asemaan. En halua väittää, että tämä hallituskysymyk-
sen viimeinen vaihe olisi kommunistien aikaansaama, mutta heillä on
vahva osuutensa sen ns. "tilanteen" luomisessa, että kysymys sosiali-
demokraattisen puolueen itsenäisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta
on tullut "ulkopoliittiseksi", tämän hetken taikasanaa käyttääkseni.

Sosialidemokraattista puoluetta vastaan on välirauhanteosta läh-
tien suunnattu voimakkaaksi propagandakampanja, johon paitsi kommunisteja
ovat osallistuneet sellaiset piirit ja henkilöt, jotka erilaisista
vaikuttimista johtuen ovat tulleet hyödyllisiksi apureiksi niille,
joiden määrätietoinen pyrkimys on hävittää sos.-dem. puolue tai tehdä
siitä nuorasta vedettävä lammas. Tämä suunta kutsuu yleensä itseään
"vasemmistoksi", mutta siihen suhteessa sosialidemokraattiseen liik-
keeseen on yhtynyt piirejä, jotka tunnustautuvat oikeistoon tai kes-
kustaan jne. (Jokin välihuuto. - Puhuja: Hieman kovemmin, että se tu-
lee pikakirjoituspöytäkirjaan!). Propagandassa on aikaansaatu "de-
mokraattinen rintama", joka suuntautuu osittain - sosialidemokratiaa
vastaan.

Kaikki tehokas propaganda on tietysti perusolemukseltaan hyvin
yksinkertaista. Sen teho vaikutuksen tuovat perusteemojen ympärille
kerääntyneet vivahteet ja muunnelmat. Nykyisessä tilanteessa on ollut

on ollut johtavin propagandateema se, että sosialidemokraattinen puolue on sotapolitikkojen ja sotakiikhoilijoiden puolue. Jos tuo väite olisi heitetty esiin 1930, 1939, 1941 tai 1943, olisi se tuntunut yksinomaan naurettavalta. Puolitoista vuotta välirauhanteon jälkeen on paljon kansalaisia, jotka jo uskovat tuohon pääväitteeseen täytenä totena. Vielä enemmän on kansalaisia, jotka itsetiedottomasti ottavat vastaavan asenteen. Sotapolitiikan takana olevat piirit - huomattuaan selvinneensä koko rytäkästä pelkällä säikähdyksellä - saadaan täten myös myötäilemään tavalla tai toisella samaa teemaa,, joka suuntautuu sosialidemokraatteja vastaan. Ajatteltakoonpa vain herra Eljas Erkkö ja hänen lehteään. Tosiasiat sivuuttaen ja historiaa väärentäen on saatu aikaan "uusi suuntaus", jossa sosialidemokraatit pyritään asettamaan "väärälle puolelle". Tässä vaiheessa voidaan ryhtyä käyttämään myös hyvällä menestyksellä nimityksiä fascisti ja taantumuksellinen.

Ei ole syytä ryhtyä tarkastelemaan sosialidemokraattien suhtautumista sotaan ja sotapolitiikkaan vielääkään. Me olemme kaiketi jo oamssa keskuudessamme selvillä tosiasioista tässä suhteessa. Mutta huomautettakoon eräästä vaarallisesta piirteestä omassa keskuudessamme. Meidän puolueemme keskuudessa on henkilöitä, jotka ovat tahtoon tai tahtomattaan antaneet tukeaan propagandantekijöille, jotka haluavat tehdä puolueestamme epäluotettavan kokoomuksen. Se on ehkä alunperin ollut toverillista kritiikkiä menettelytavoista, mutta puolueen ulkopuolella olevien voimien sekaannuttua leikkiin heidän arvostelunsa ja puheensa ovat muodostuneet noiden voimien auttamiseksi. Lisäksi siihen on liittynyt viljalti täysin tunnepohjaista päivittelyä sodasta ja "rauhantahdon" ylistelyä - kaikki

seikkoja, joilla ei ole mitään tekemistä realipolitiikan kanssa, vaan joiden oikea paikka olisi joissakin kansanomaisissa juhlapuheissa. Mutta juhlapuhehymistelyähän pidetään politiikkana sitäkin, ja miksei se sitä tavallaan olekin, koska sillä tavalla voidaan vaikuttaa mielipiteisiin. Ei myöskään voi välttyä siltä käsitykseltä, että eräiden puolueemme henkilöiden tarkoituksena ainakin alitajunnallisesti on pestä itsensä puhtaiksi kansan silmissä vetäytymällä joidenkin toisten "syntipukkien" selän taakse.

Tällainen "oppositiossa" oleminen onnistuu vain niin kauan kuin on olemassa enemmistö, jota vastaan ollaan oppositiossa. Puolueemme piirissä on tuskin paljonkaan asiallista erimielisyyttä itse sotapolitiikkaan nähden. Jälkeenpäin katsoen puolueen enemmistö ei ole kokoonpantu sotapolitikoista. Päinvastoin voidaan koska tahan sa todistaa, että ns. "oppositiostaan" suurta äänestäjien keskuudessa on paljon enemmän sodanaikaiseen politiikkaan osallistuneita kuin niiden keskuudessa, joita vastaan muka ollaan oppositiossa. Enemmistön "virheenä" on ennen kaikkea se, ettei se ole suostunut yhtymään siihen historian väärennykseen, jota puolueettamme hävittämään pyrkivä propaganda tähtää. Voidaan myös kysyä, mitenkä koko puolue voi olla oppositiossa koko puoluetta vastaan. Oppositio-olla leikittely enemmistön selän turvin olisi yksinomaan koomillista elle kysymys olisi vakavista asioista. Tuota oppositiota harjoittavat ovat kommunistien silmissä tulleet "hyväksytyiksi kansalaisiksi", mutta hyväksyttyjä kansalaisia he ovat vain niin kauan kuin he auttavat kommunistien pyrkimyksiä. Lavastus ei enää auta, jos heidän harteilleen asetetaan pääpaino tämän puolueen säilyttämisestä itsenäisenä sosialidemokraattisena liikkeenä. Heistä - siitä

voidaan olla aivan varmoja - tulisi tällöin yhtä "taantumuksellisia" kuin mistä tahansa "tannerilaisista" - mikäli he haluavat tosiaan säilyttää sosialidemokraattisen asenteensa.

Toinen teema, jota puolueettamme vastaan yleisesti käytetään, on se, että puolue nykyisissä oloissa ei halua ajaa "uutta ulkopolitiittista suuntausta" ja että se speluloi kansainvälisillä vastakohtaisuuksilla. Tämäkin teema on naiviudestaan huolimatta tehokas. On tuskin luultavaa, että tällä tavoin tehdään erikoisempaa vaikutusta Neuvostoliiton vastuunalaisiin piireihin, jotka varmasti osavat tarkastella asioita todellisuustajuisesti eikä propagandan silmälasien läpi. Piitä huolimatta on sanottava, että noden väitteiden esittäminen itään päin on raukkamaista ja kansallista alennustilaamme kuvaavaa. Mutta propagandalla on vaikutuksensa ennen kaikkea suureen yleisöön täällä omassa maassa. Sen keskuudessa tuollaisille mahdollisuuksille rakentava puolue ei varmasti saavuta vastakaikua. Ei pitäisi kenessäkään järkevästi ajattelevassa kansalaisessa syntyä käsitystä, että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue ulkopolitiittisissa pyrkimyksissään pyrkisi muuhun kuin hyvien ja luottamuksellisten suhteiden luomiseen Neuvostoliittoon. Sehän on koko kansamme elämisen ydinkysymys. Ellein näin olisi laita, mihin sitten oikein pyrittäisiin? Luullaanko, että sosialidemokraati kuvittelisivat Hitlerin nousevan haudastaan ojentamaan auttavan kätensä nimenomaan heille? Entä aseellisen yhteentörmäyksen mahdollisuus Neuvostoliiton ja länsivaltojen välillä, jota toisinaan väläytellään? Onko oletettavaa, että sosialidemokraattien enemmistö on täysistä idioteista kokoonpantu, niin etteivät he tajua, mikä Suomen asema tuossa tilanteessa tulisi olemaan. Olisi totta totisesti loistavaa

politiikan piirustelua se, että kuvitellaan esim. Churchillin joukkojen nousevan maihin Katajanokalle. Ja ehkäpä tähän kuvaan kuuluisi myöskin se, että sosialidemokraattisen puoluepuoleiston, puolue-toimikunnan ja eduskuntaryhmän enemmistö tarttuu kivääreihin ja juoksee vastaan liittyäkseen tuohon joukkoon.

Sosialidemokraattisen väen suhtautuminen sota-aikaan on ollut varsin yhtenäinen, jos propagandan vaahto py yhkäistään pois. Sosialidemokraattien ei tarvitse myöskään yhtä korkealla äänellä itkeä anteeksiantoja samalla tavalla kuin esim. uusäännäisten.

Sosialidemokraattien ulkopoliittinen suuntaus voi olla vain yhtenäinen, sama, joka kuuluu koko kansalle. Realipolitiikka on toista kuin puheiden pito ja banketeissa juokseminen.

Jos tästä huolimatta käydään nimenomaan sotapolitiikan ja ulkopoliittisen suuntauksen varjolla sosialidemokraattisen puolueen enemmistöä vastaan, voidaan varmuudella sanoa, että kysymys ei ole tästä asiasta. Kysymys voi olla vain tehokkaiden keinojen käyttämisestä jonkin toisen päämäärän saavuttamiseksi. En voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että päämääränä on joko puolueen hävittäminen tai ainakin sen itsensä tahdon, sen selkärangan murtaminen.

Mielenkiintoisen näytteen ns. vasemmiston taholta käydyn kampanjan sisällöstä antaa puolueemme entisen jäsenen J.W. Kedon ns. poliittinen tilannekatsaus SKDL:n liittokokouksessa. Ystävämme Keto on aikaisemmin tarkastellut kommunistien taktiikkaa nosken näkökulmasta. Hän on lukenut - se myönnettäköön - kirjansa hyvin, ja hän käyttää nyt kyynillisesti noita tietojaan hyväkseen vanhaa pesäänsä vastaan. Kaikki tunnetut keinot on otettu käytäntöön vää-

ristely, valhe ja taistelu kuviteltuja vastapuolen pyrkimyksiä vastaan. Kaiken läpi käy vielä eräs joukkoihin menevä propaganda-teema: työväenluokan yhtenäisyys. Sitä sos.-dem. "oikeisto", enemmistö, vastustaa. Tämä yhtenäisyys on kuulema välttämätön, jottei taantumus tuhoaisi demokraattista kehitystä. Selittämättä jää, mistä päin tuo taantumus uhkaa, sekä tietysti sellaiset perin pikku seikat kuin mitä taantumuksella ja edistyksellä oikeastaan tarkoitetaan.

Teema työväestön yhtenäisyyden välttämättömyydestä johdetaan eteenpäin: yhtenäisyys on välttämätön, jotta taantumus torjuttaisiin. Sos.-dem. puolueen enemmistö vastustaa yhtenäisyyttä. Se on siis taantumuksen palveluksessa ja sen vuoksi myöskin demokratian vastainen. Demokratian nimessä on tuollainen suuntaus poistettava pelistä.

Käytännössä olemme tulleet havaitsemaan, mitä tältä taholta tuleva yhtenäisyys merkitsee. Se merkitsee yrityksiä soluttaa ja hajoittaa sosialidemokraattisia järjestöjä. Se merkitsee pyrkimystä syrjäyttää kaikkialta ne sosialidemokraatit, jotka eivät alistu toimikaan kommunistien pillien mukaan. Toistaiseksi on vallalla varsin suuri suvaitsevaisuus, jotta saataisiin pää auki ja pahimmat "demokratian jarrut" pois pelistä. Mutta vuoronsa tulee tietysti kullekin. Kommunistit saavat täten määrättäväkseen, kuka "kelpaavat" edustamaan sosialidemokratiaa. Ellei tässä onnistuta sisäpoliittisin keinoin, tartutaan "ulkopoliittisiin". Sen vuoksi sos.-dem. puolueen enemmistöstä on tehty sotapolitiikkojen puolue. Sen vuoksi siitä tehdään ulkopoliittisesti vaarallinen suunta.

Tältä taustalta katsellen on nyt syntynyt hallituselkkausta

myöskin tarkasteltava. Kun kommunistit eivät ole onnistuneet käymään pahemmassa määrin järjestöjemme kimppuun, suoritetaan tällainen isku ylhäältä päin. En halua väittää, että hallituskysymyksessä sen enempää kuin muissakaan vastaavanlaisissa tapauksissa kommunistit olisivat suoranaisesti mukana pelissä. Ei myöskään ole aihetta leimata sos.-dem. puolueen vaikeuksia yksinomaan kommunistien syyksi ja ruveta näkemään heidän kynsiään kaikkialla, niinkuin eräillä tahoilla nähtiin esim. juutalaiset ja vapaamuurarit; tilanearvioinnissa ei tarvitse olla mitään vainoamismaniaa. Todettava tosin on, että kommunistimme yrittävät henkilöön käyvällä hyökkäyksellä vaikuttaa asioittensa eteenpäin menoon. Kuvaavaa on, että hallituskysymyksen yhteydessä Vapaa sana hyökkäsi puoluetoimikunnan varapuheenjohtajan Aleksi Aaltosen kimppuun uhkailemalla suoraan, että ellei hän nyt ole hyvin, hyvin hiljaa, niin hänen käy hyvin, hyvin huonosti - tämä vain siitä syystä, että Aaltonen sattui olemaan tässä niinkuin kaiketi monissa muissakin kysymyksissä poliittisesti eri kannalla kuin sikäläiset toverimme. Tietysti tämä on vain lehtikirjoittelua, jota ei kannata ottaa perin vakavasti, mutta se on sellaista lehtikirjoittelua, joka ei sovi demokraattiseen järjestelmään.

Taitavasti hoidetun ja moniäänisen propagandan tuloksena on, että sos.-dem. puolue on tavallaa saatettu penkin ja seinän väliin. Sitä ei sellaisenaan uusdemokraattisessa yhteiskunnassa hyväksytä. Kuitenkin sitä pyritään laahaamaan mukanaan jonkinlaisessa demokraattisessa suuntauksessa muka tasa-arvoisena jäsenenä. Olen valmis-
tunut siihen, että eräät täällä olevat toverit esittävät väitteen, että tämä johtuu puolueemme huonosti hoidetusta politiikasta. Epäi-

lenättä se johtuu puolueen enemmistön asenteesta. Jos puolue heittäytyy kommunistien "demokraattisen kehityksen johtajien" syliin ja alistuu kiltisti ja vastaansanomattomasti kaikkeen, mitä siltä taholta kulloinkin määrätään, niin mitään hankausta ei ole olemassa. Ellei puolueemme itsenäisyyttä ja riippumattomuutta pidetä välttämättömänä, niin sitten poliittista asennetta on muutettava. Jos se halutaan säilyttää, on myös tehtävä oikeat johtopäätökset ja tehtävä ne kyllin ajoissa.

Viitataan usein maalaisliittoon. Sen "yhteistyö" kommunistien kanssa on tosiaan ollut paljon joustavampaa. Sitä ei ole syytetty sotapolitiikasta eikä taantumuksellisuudesta. Pyydän kuitenkin huomauttaa, että maalaisliiton ja sosialidemokraattisen puolueen välillä on pieni ero. Maalaisliitto on tyypillinen pelkkä luokkapuolue. Se katsoo asioita etupäässä voikilon hinnan ja maatalouden veroperusteiden horisontista. Se ei ole ideologinen, kokonaiskehityksen muovaamiseen tähtäävä liike. Sen vuoksi se saattaa harjoittaa yleispolitiikassa antaa-mennä-peliä. Jos sosialidemokratia näin menettelisi, se samalla myös sanoisi hyvästit sosialidemokratian mahdollisuuksille tässä maassa.

Vuoden päivät sitten kolme suurta eduskuntaryhmää antoi julistuksen yhteisistä ohjelmallisista päämääristään. Tuo ohjelma myötäili suurin piirten sos.-dem. puolueen lähiajan ohjelmaa. Julistusta innokkaimmin puoltaneet sosialidemokraatit selittivät, että tässä asiassa ei voinut olla mitään pahaa: kuinka voitaisiin olla vastaan sitä, että muutkin puolueet ilmoittavat olevansa halukkaita tukemaan meidän ohjelmallisia päämääriämme. "Lun pitäen oli kuitenkin selvää, mitenkä tulisi käymään. Tuo ohjelmajulistus, jonka arvo

voitaisiin laskea suurin piirtein samanlaiseksi kuin jonkun vappujulistuksen, on unohtunut sellaisenaan sitä paitsi pöytälaatikkoon ja sen sijaan on sen allekirjoittajapuolueista tehty yleispoliittinen blokkimuodostelma. Erityisesti kommunistit ovat yrittäneet selittää, että kolmesta suuresta puolueesta on tullut jonkinlainen yhteenliittymä, jonkinlainen SKDL:n laajempi rengas. Hallitusneuvotteluiden aikana mm. Hertta Kuusinen esitti sen käsityksen, että kaikkia noita puolueita oli käsiteltävä yhtenä kokonaisuutena, joten esim. ei ollut niin väliä, kuinka monta paikkaa kukin puolue hallituksessa saa. Samoin ei ollut niin paljon väliä henkilöistä, kunhan ne olivat vain tuon rehkaan sisältä.

Meidän täytyy tässä tilanteessa harkita myöskin asemaamme tuoss lähinnä propagandakeinoin aikaansaadussa kolmiapilassa. Näyttää siltä, että on kehittynyt uusi yksimielisyysjallitus, jossa sosialidemokraattinen puolue usein sivuutetaan ja sen itsenäistä tahtoa syrjitään. Me emme ajanpitkään voi sietää sitä, että puoluetamme pidetään jonkinlaisena aasinsiltana kommunistien yleispoliittisen taktikoinnin ja maalaisliiton voikilopolitiikan välillä. Edessä olevassa puoluekokouksessa, joka tullaan pitämään kesäkuun puolivälissä, tämä koko pyykki tulee pestäväksi, mutta hallituskysymyksen yhteydessä annetun korvapuustin vuoksi on mielestäni syytä antaa jo nyt vakava varoitus piireille, jotka luulevat voivansa tehdä sosialidemokraattisesta puolueesta sätkyukon. Tämän varoituksen ei tarvitse merkitä sitä, että me kieltäytyisimme yhteistoiminnasta kommunistien ja muidenkin ryhmien kanssa ohjelmamme toteuttamista koskevilla kysymyksissä ym. vastaavanlaisissa. Päinvastoin tällaista yhteistoimintaa on harjoitettava. Mutta puolueen johtavat eli-

hallituskysymyksessä ei puolue me poliittista arvovaltua
VIRHEILASKELMA JA VIRHEILISKELMA
heiden kanssa.

met, kaikkein vähiten puolue neuvosto, eivät ole antaneet koskaan suostumustaan siihen, että puoluetta ja eduskuntaryhmään saadaan käyttää porvarien ja kommunistien leikkipallona, jonka mielipiteistä ei suuria tarvitse piitata. Puolueemme ei tarvitse mitään holhojaa. Jos sitä pyritään holhoamaan, on sen myöskin selvästi sanottava, että se ei tuota holhousta kaipaava.

Nyt esillä oleva hallitus selkkaus on nähtävä, niinkuin aikaisemmin sanoin, eräänä piirteenä siitä heikkoudentilasta, johon puolue on ajettu. Jos ajattelemme hallituksen muodostamisen alkuvaiheita, on todettava, että puolueemme otti omasta sisäisestä heikkoudestaan tietoisena varovaisen asenteen. Eräät henkilöt ovat puhuneet siitä, että vaikeudet olisi voitu voittaa siten, että sosialidemokraatit olisivat ottaneet hallituksen muodostaakseen. Millä edellytyksillä tämä olisi voinut käydä päinsä? Voiko kukaan väittää, että pääministeriksi olisi kelvannut kukaan sosialidemokraatti, joka edes suurin piirtein nauttii puolueen ja eduskuntaryhmän luottamusta. Jos sellainen olisi asetettu, olisi hänen tarunsa ollut varmasti yhtä lyhyt kuin Kekkonen. Kommunistit olivat kyllä valmiit pelaamaan sosialidemokratian peitteen takana. He ilmaisivat kannattavansa Wuorta jne. Mikä olisi kommunistien kannalta ollut sen edullisempää? Wuori kuuluu sos.-dem. puolueeseen, mutta ei liene ylen vaikeata arvata, olisiko hän pääministerinä noudattanut enemmän sos.-dem. puolueen enemmistön vai kommunistien tahtoa. Mitä kommunistit sanoisivat, jos me vaatisimme heidän keskuudestaan kommunistien edustajana pääministeriksi henkilöä, jonka tiedämme olevan oppositiossa kommunistista puoluetta vastaan ja viittaavan kintaalla sen tahdolle?

Hallituskysymyksessä ei puolueemme poliittista arvovaltaa lou-

viittaiskelpo ja mikään ei ole luottamuksen vahvistumisen. Kysymys

heidän kanssa.

kattu vain sen elimet sivuuttamalla. Voidaan sanoa, että poliittisesti katsoen puolueen asema hallituksessa tuli myös varsin heikoksi. Olihan sillä alunperin kaksi varsinaista salkkua, kaksi apulaisministerin ja yhden salkuttoman ministerin paikka. Nythän asiaa on vähän paikkalitu antamalla ministeri Kalliselle sotaministerin tehtäviä siitä syystä, että laki ei seitsemää salkutonta ministeriä hallituksessa salli. Meidän medustajamme on sitä paitsi sijoitettu jälleen työmuurahaisten vakansseille, ennen muuta hinta- ja palkka-ministeriksi, jonka varsin todennäköisestä epäonnistumisesta puolueelle tarjotaan vastuuta. Jos puolueemme olisi sisäisesti voimakkaampi, olisi tässäkin voitu yhtä ja toista tehdä.

Me elämme puolueemme kannalta vaikeata taitekautta. Ellei se pääse ulos ympärilleen kudotusta verkosta muulla tavoin kuin nielemällä kiltisti kalkkeja toisensa jälkeen tai sopeutumalla "mukavan" politiikan harjoittamiseen ja toisten talutettavaksi, näyttää tulevaisuus synkältä. Puoluekokouksessa tullaan varmaankin tässä suhteessa tekemään merkityksellisiä päätöksiä, mutta odotettavissa olevaa esiinmarssia on nähdäkseni jo tässä vaiheessa pyrittävä valmistelemaan.

Nykyisen tilanteen pohjalta puoluetoimikunta on päättänyt kiinnittää puolueeneuvoston huomiota seuraaviin pääseikkoihin tässä kokouksessa:

- 1) hallituskysymyksessä tapahtuneeseen puolueen vastuunalaisten elinen sivuuttamiseen,
- 2) puolueen vaatimuksiin hallituksen muodostamisessa noudatettaviin menettelytapoihin nähden.
- 3) puolueen kannalta tehtäviin johtopäätöksiin syntyneen tilan-

teen vuoksi,

4) puolueemme yleisen aseman selvittelyyn nykyhetken valtiollisessa elämässä.

Erityisesti viimeksi mainitussa kohdassa on nähdäkseni tämän kysymyksen ydin. On tuskin luultavaa, että hallituskysymyksessä täällä voidaan mitään erikoisen ratkaisevia päätöksiä tehdä (Kouksesta: Siinä sitä ollaan! - Käsketty kuitenkin tekemään!).

teen vuoksi,

4) puolueemme yleisen aseman selvittelyyn nykyhetken valtiollisessa elämässä.

Erityisesti viimeksi mainitussa kohdassa on nähdäkseni tämän kysymyksen ydin. On tuskin luultavaa, että hallituskysymyksessä täällä voidaan mitään erikoisen ratkaisevia päätöksiä tehdä (Kokouksesta: Siinä sitä ollaan! - Käsketty kuitenkin tekemään!).